

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Guillaume.; Guillaume [i.e.: A. V. Fohlmann].

De Skibbrudne eller Arbejderkolonien ved
Kjøbenhavn og dens Befolkning

Kjøbenhavn : Harald Jensen, 1869

96 s. :

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Guillaume:
De Skibbrudne
1869

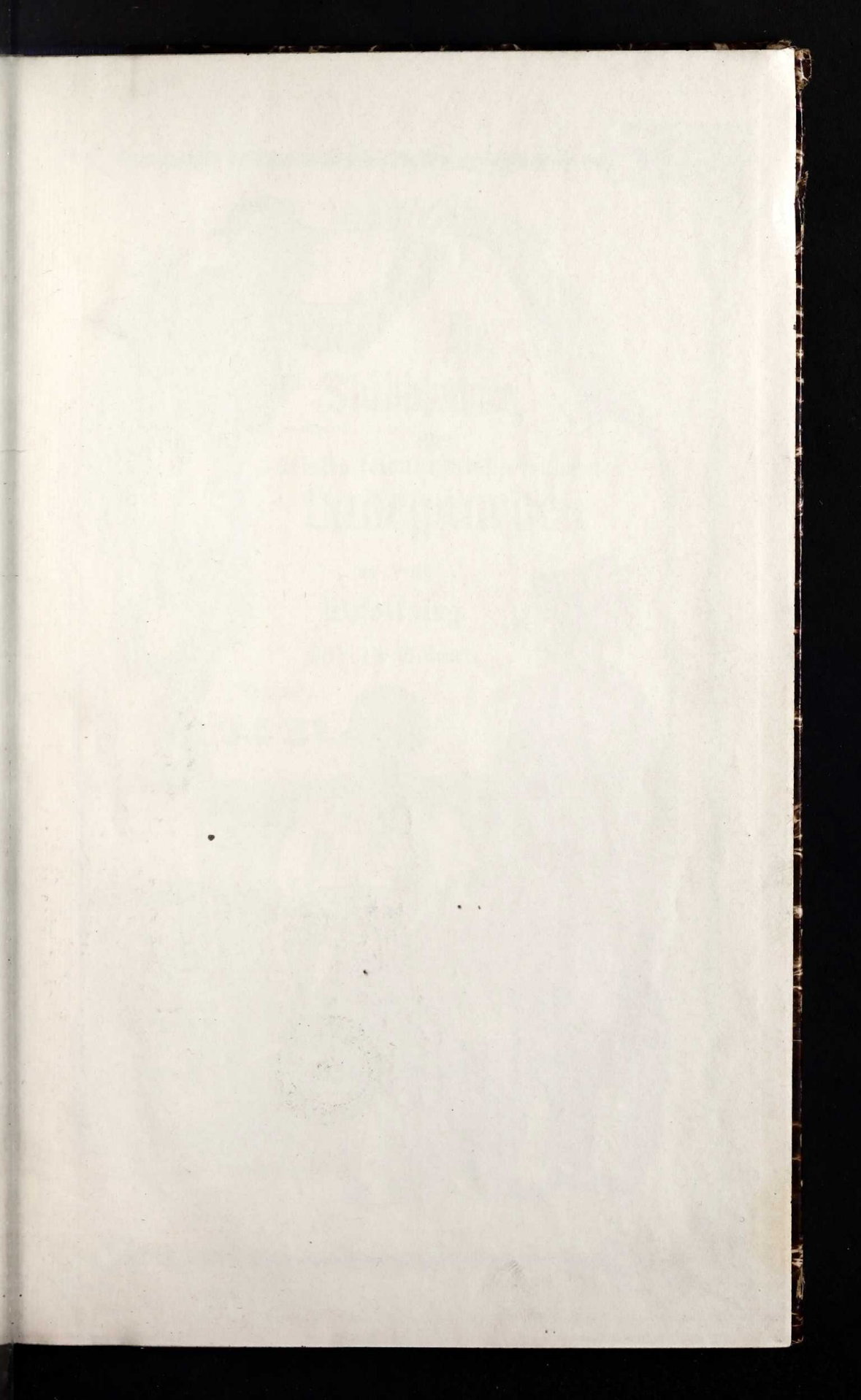
32,-202

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021374386

1875

De
Skibbrudne,

eller
Arbejderkolonien ved Kjøbenhavn:

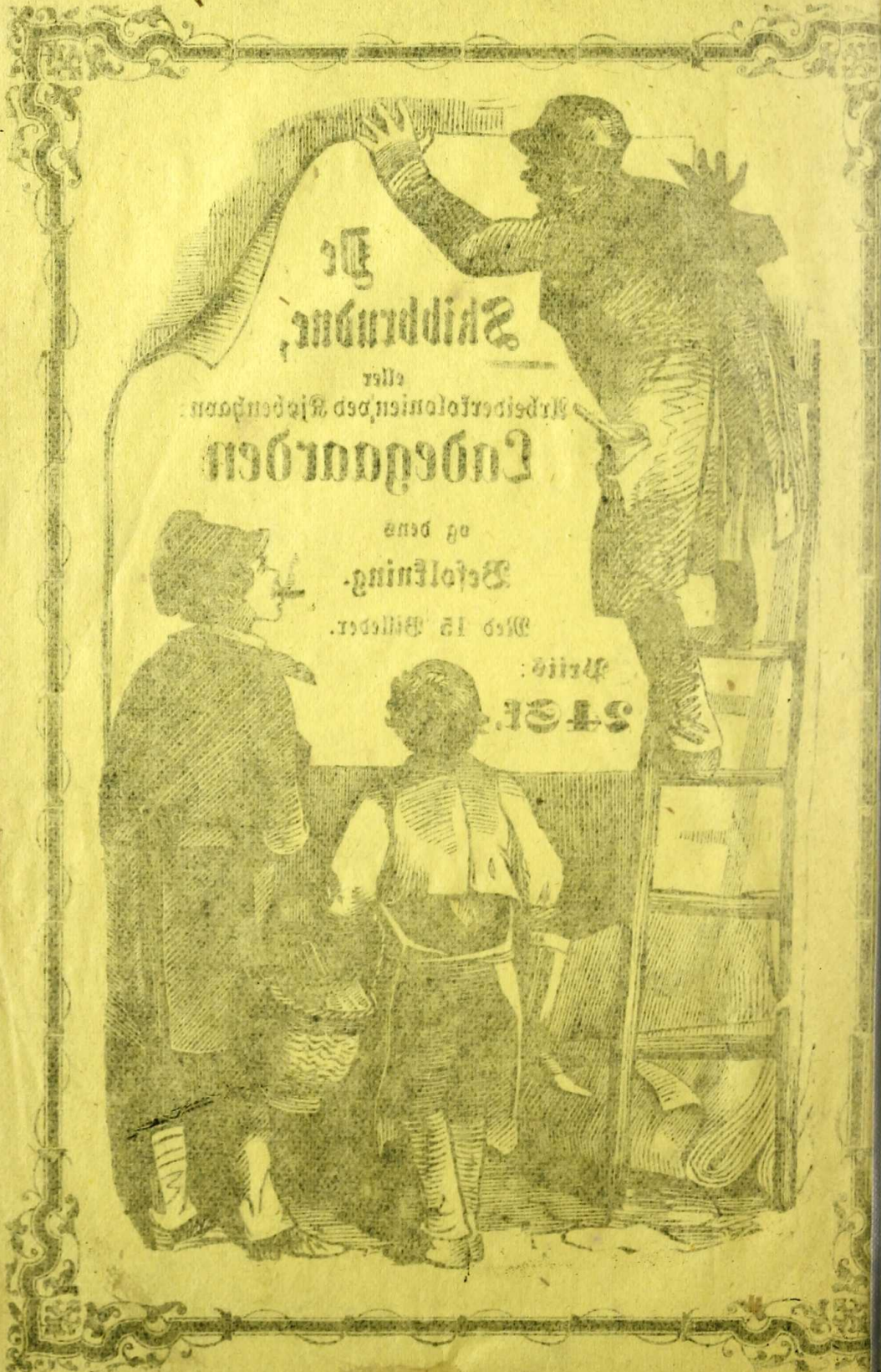
Ladegaarden

og dens
Befolkning.

Med 15 Billeder.

Priis:

24 St.

The
 andurddia

all
 Hidericolenien der Hidericolen

Endgarben

and go
 Beschling.

Was 15 Billeter.

Wiss
 3781

De Skibbrudne

eller

Arbejderkolonien ved Kjøbenhavn og
dens Befolkning.

Les gueux, les gueux
Sont les gens heureux,
Ils s'aiment entre eux,
Vivent les gueux!

Béranger.

Af

Guillaume.

Kjøbenhavn.

Harald Ssens Forlag,
(Skindergade Nr. 30.)

Trykt i Ernst Lund & Harald Ssens Bogtrykkeri.

De Skibbrudne

eller

Erhvervelsen ved Skibbrudne og
dens Beskyttelse.

Les livres, les livres
sont les bons livres,
ils aiment entre eux,
Vient les livres,
l'étranger.

Et

Skibbrudne.

Skibbrudne.

Forlag og Bøgerhandel

(Christiansgade Nr. 30.)

Trykt i Kjøbenhavn hos Forlag og Bøgerhandel

I Hovedstadens umiddelbare Nærhed findes et ganske eiendommeligt lille Menneskesamfund, bestaaende af 8—1100 Individder (Antallet varierer efter Aarstiden og forskellige andre Omstændigheder). Det er en Filial af Kjøbenhavns Fattigvæsen samt Tugt- Kasp- og Forbedringshuset. Enhver Kjøbenhavnner kjender kun altfor godt — om ikke af Gavn, saa dog i det Mindste af Navn — Ladegaarden og dens Beboere, der i Almindelighed betragtes som veritable Pariaer, hvis urene Berørelse man efter bedste Evne søger at unddrage sig.

I Folkemunde gaae de under Navnet Ladegaardslemmer, hvormed er forbundet Bibegrebet af alt Andet end Respektabilitet, medens deres officielle Titel er: Fabrikar-

beider (ffe). Denne Benævnelse benyttes samvittighedsfuldt om dem, naar der er noget „Filteri“ med dem, hvorved de „komme i Forlegenhed“, og det hører — med Skam at tale om — til Dagens Orden, idet de bl. A. jævnligt „forvanske“ de dem betroede Klædningsstykker o. desl.

Der paaftaaes i Almindelighed, i det Mindste fra en vis Side, at Fanden males fortere af, end han i Virkeligheden er, og flere gamle Folk, hvis Sanddrubed man af Pietetshensyn ei ret vel tør drage i Tvivl, ville endog mene, at Hs. diaboliske Majestæt i sine unge Dage skal have været en ganske kjon Mand. Det Samme turde maaskee ogsaa ved nærmere Betragtning vise sig at være Tilfældet med disse hans edsvorne Undersaatter.

De, som Forsynet har stillet gunstigere i Samfundet, ville muligviis derfor ogsaa finde Interesse ved nogle Dieblikke at betragte de Smaabilleder, vi med Blyantspennen løseligt have henkastet paa Papiret, af disse det sociale Livs Slegfredbørn: Photographier tør vi ei levere; thi de, som have havt den Godhed at sidde for os, taale ei ret vel Dagens klare Lys.

I.

Anstaltens Historie.

Til Bedste for dem af Læserne, som hnde Oldgranskning, ville vi levere nogle historiske Smaanotitser om den skumle Bygning, hvis Beboere saa godt som alle forlængst have passeret „det gode Gaabs Forbjerg“, og nu drive som ynkelige Brag for Veiret.

Christian den Fjerde, denne Kjempe blandt den oldenborgske Kongestammes mange Dværg, træder os paa vor historiske Vandring først imøde. Han købte nemlig i Aaret 1621 den udenfor Nørreport beliggende Arlsgaard: „Kjøbenhavns Slots Ladegaard“ (som tilhørte Pesthuset Sct. Jørgensgaard, der var situeret ved Sct. Jørgensø, udenfor Vesterport). Gaarden lod han ombygge samt omgive med Bolde og Grave

Jordene bleve 1651 udparcellerede og solgte til 20 Hollænderbønder fra Amager. Disse opførte deres Boliger

paa deres Lodder og dannede saaledes Grundlaget for den nuværende Frederiksberg By.

Ladegaardens Bygninger bleve derimod indrettede til et Hospital for „Affindige, Pestsyge samt Folk, der lede af andre smitsomme Sygdomme“.

Under Danmarks Krig med Sverrig 1658—60 erobrede Tjenden, der belejrede Kjøbenhavn, dette faste Punkt, som blev fuldstændigt demoleret.

Da Pesthusets elendige Patienter saaledes vare blevne huusvilde, opførtes efter Beleiringen et nyt Pesthuus i Nærheden af Kallebod Strand (omtrent paa det Sted, hvor Eiendommen „Belvedere“ paa Vesterbro nu ligger).

Ladegaarden blev selv gjenopbygget og fra 1733 benyttet til et saakaldt Krigs-Hospital“.

1768 affjøbte Fattigvæsenet Landetaten Ladegaarden for 22,000 Rd. Kurant, og det blev nu et Hospital for Sindsforvirrede samt Fattiglemmer med „ulægelige og gyselige Sygdomme, som: Kræft o. a. l.“, hvilke her havde et ynkeligt Tilflugtssted.

En indvandret fransk Emigrant ved Navn Claudi Rossjet, Silke- og Klædefræmmer (der blev en Belgjører for St. Hans Hospital, hvilket han legerede sin betydelige her i Landet erhvervede Formue) siger med Hensyn til Pesthuset ved Kallebodstrand, at „hans Indvolde ofte haverørt sig ved at see Pesthusets aldrende, skrøbelige, høinødlidende Lemmer, hvoraf de fleste have manglet baade Klæder og Senge, og som henligge i deres Sygdom og dø bort fast ligesom Fæ og andre umælende Creature.“

I Hospitalet paa Ladegaarden optoges derhos 1772 ogsaa en anden Klasse Syge, nemlig dem, som lede af Syphilis.

I hvorvel Patienternes Forsatning vel sagtens bedredes noget ved Overslytningen til Ladegaarden, vandt de dog ei stort ved Byttet; thi allerede 1788 gav den bekjendte frimodige Skribent Niegels en trist Skildring af Tilstanden i Hospitalet.

Han siger nemlig: „Det er ikke alene Nøgenhed og Sult, de ovenpaa hinanden pakkede Lemmer, der alle ere syge og sranthne, skulle have at kjæmpe imod; men de ere ogsaa saa at sige huusvilde, fordi Alt er saa usfelt, at

de neppe kunne ligge i Stjul for Regn og i Ly for Bind."

Ja, selv Daarekisterne vare saa brøstfældige, at Patienterne flere Gange brøde ud igjennem Væggene!

Bressens Virksomhed var heller ikke her uden Frugter: den private Belgjorenhed satte sig i Bevægelse, og Regjeringen, der var blevet vækket af sin Søvn, gjorde Skridt til at skaffe de Sindsyge et ordentligt Hospital; men uheldigviis benyttede den det gjængse, men lidet henfigtsmæssige Middel — en Kommissions Assistance.

Dennes Virksomhed, der minder stærkt om Dovens dyrets foruroligende Fart, blev afbrudt ved Englændernes „Røbertog“ mod Kjøbenhavn 1807.

Paa Grund af den totale Uduelighed hos Kommandantstabet i Hovedstaden, som overalt gav sig tilkjende ved Forsvaret, var det ogsaa blevet forsømt at befæstige Ladegaarden, hvis Bærker fra tidligere Tid godt uden altfor stor Møie kunde have været restaurerede.

Det tredie store Udfald fra Hovedstaden fandt Sted under Major Holsteins Kommando om Eftermiddagen den 25de August.

Den Styrke, som anvendtes, bestod af omtrent 500 Mand, Livjægere, Herregaardsstykker og Regimentsjægere, samt 8 Kanoner. Et Bilet med nogle Piecer placeredes paa Veien udfor Ladegaarden med Front mod „Holighed“ for at dække vor venstre Fløi.

Da den overlegne Fjende trængte vor svage Styrke tilbage, skjøndt denne kjæmpede hæderligt, søgte de flinke Herregaardsstykker, hvoriblandt den kjække Hammer, Dækning mod Englændernes Ild paa Ladegaarden, og da disse rykkede ind gjennem Hovedporten, skulde Bore — ifølge den lokale Tradition — være retirerede ud af Bagporten.

Efter som Fjenden satte sig fast paa Ladegaarden, udspjædede naturligviis Boldens Kanoner deres Galde over Bygningen, uden at bryde sig om dens ynkværdige Beboere.

I en officiel Rapport fra den Tid hedder det: „De gjennemstreifende Kugler satte Hospitalets usle Syge og elendige Affindige i vedholdende Forbavselse, fordi de ideelt truedes af Kvæstning og Død.“

Englænderne gæve Befaling til at flytte samtlige Patienter til Frederiksberg Slot. Som en Følge deraf bleve i Løbet af 4 Timer c. 400 sengeliggende og affindige Syge transporterede derhen, hvor de i 40 Timer hverken fik Vaadt eller Tørt.

Da Fjenden efter Byens Bombardement var draget bort med sit Bytte, bleve de atter førte tilbage til deres ødelagte Hjem paa Ladegaarden, fra Frederiksberg Slot, hvor den første Deel af dem foreløbigt var blevet indkvarteret.

1816 forlode de affindige Syge for bestandigt Ladegaarden for at opslaae deres Pausalun paa Bistrup Gaard, hvor det nuværende Sect. Hans Hospital staaer i fuldt Flor; (derimod bleve de syphilitiske Patienter optagne i „Almindelig Hospital“, som var blevet betydeligt udvidet ved Kjøbet af Dunksfeldts Gaard).

1801 fik Kjøbenhavns Fattigvæsen saaledes Ladegaarden til sin umiddelbare Raadighed, men lod den henstaae aldeles ubenyttet indtil 1822, da den toges i Brug til „Beskjæftigelse af Kjøbenhavns Fattige ved Fabrikarbejde,“ (blandt hvilke ogsaa befandt sig en heel Afdeling fastindskrevne Fruentimmerlemmer).

Den industrielle Virksomhed som udfoldedes her, bestod først og fremmest i Forsærdigelsen af uldne Varer. Fabrikken, hvis Værksfører var en Branner, Fader til den nulevende Generalmajor af dette Navn, leverede saaledes Klæde, Gulvtæppetøier o. a. d.

Der var ligeledes et Linnedvæveri og et Væstøberi, som bestyredes af en Fuldmægtig Schou.

Fremdeles var der en Haandværkerafdeling. Endeligt blev Gaardens Aul (derunder indbefattet den betydelige Kjøkkenhave) ogsaa drevet ved samme Arbeidskraft.

Etablisementet var til stort Gavn for Kjøbenhavns Proletarier, der her ikke blot besklyttedes mod Lediggangens skadelige Indvirkning, men ogsaa nød en, efter Tidernes Forhold, særdeles god, legemlig Forpleining.

„Frelserens Arbeidshuus“.

en saaledes paa
Ladegaarden op-
rettede Arbeidsanstalt rekruteredes væsentligst fra Hoved-
depotet i Brindsensgade paa Christianshavn.

Denne velgjørende Stiftelse var om Dagen et, om
end ikke venligt, saa dog i det Mindste gjæstfrit Til-
flugtssted for en Befolkning af circa 1100 Individder.

Disse bestode af omtrent 600 fattige Børn, der nøde en
temmelig tarvelig Underviisning i den derværende Skole,
et Par Hundrede faste mandlige og kvindelige Lemmer,
samt omtrent 300 saakaldte „Huusvilde“ d. v. s. Per-
soner af begge Kjon uden Logis og Erhverv.

Det var en raa Tid dengang, og Næveretten flores-
rede i denne saavel som andre lignende Stiftelser. Funk-
tionærernes Stilling ligeoverfor den brogede Population
var derfor ofte temmelig prekær. Skylden var maaskee
deres egen; thi der var aldrig Tale om at tage Notits
af Klager: det Udbytte, den Paagjældende havde deraf,
var ikke Andet end en ordentlig Lussing.

D'herr. Inspektorer vare derfor nødte til at holde en
Livgarde af paalidelige Hunde, og Opsynet benyttede altid
det gamle Huusraad — naar det saae ud til, at der traf
et Uveir op — i en Fart at stille sig af med Halsbindet,

hvilket ellers let kunde give Modparten et bekvemt Strangulationsmiddel ihænde.

En Inspektør, der nok ikke var videre afholdt af Folkene, blev en Aften puttet ned i en Slamkiste paa Børnehuustorvet: „Hvor Godtsfolk er, kommer Godtsfolk til“, have Gjerningsmændene formodentlig tænkt,

Selv Politiet traf undertiden det korteste Straa ligeoverfor disse Bagabonder.

En Dag ønskede saaledes en Deputation fra Kjøbenhavns Politi at have en Konference med velagtede Ungkarl Christian Wølle, Murer af Profession og Dranker af Liebhabereri. Af ubekjendte Grunde var han imidlertid ei visibel, og, da de Fremmede viste temmelig megen Paatrængenhed, løb han op paa Loftet, slap her gjennem Vinduet ud paa Taget og producerede sig med en Liniedandsers eller rettere sagt: en Sonnambules Færdighed og Sikkerhed paa Tagryggen.

Bejrentene traf en Kordon om Huset og begyndte under Venskabs Masse at indlede Underhandlinger med ham om at komme ned til dem; men han afflog det paa det bestemteste med den Bemærkning, at han altid havde flyet slet Selskab; vilde de ham ellers Noget, vidste de jo, hvor han var at træffe.

Da Sagernes Stilling efter et Par Timers Forløb var aldeles usorandret, nødtes Beleirerne til med Skam at trække sig tilbage, medens den Beleirede hoverede over den Galgenfrist, han havde tiltvunget sig.

Det er en Selvfølge, at Politiet senere i al No og Mag skaffede sig Leilighed til at afgjøre sit Mellemværende med ham (der imidlertid nok var temmelig ubetydeligt).

Hvorledes de sanitære Forhold kunde være med en saadan Overbefolkning, vil man nok omtrent kunne slutte sig til, og der blev just heller ikke gjort meget fra de Overordnedes Side for at forbedre den.

Der fortælles saaledes, at af og til, naar Latrinerne vare righoldige i en generende Grad, lod en fordomsfri Inspektør grave et Hul i Gaarden og deponere de overflødige Varer deri, uagtet disse som bekjendt høre til den Slags, der ei godt kunne holde sig; han har formo-

dentlig været af den Anskuelse med Hensyn til Besætningen, at en Gaas bør steges i sit eget Fidt.

Stedet skal endnu kunne paavises.

Man tør haabe, at hvad der sparedes ved denne Tilkeudførsel kom Regnskabet tilgode.

Det er vist, at Anstaltens Beboere havde Tag over Hovedet og det daglige Brød efter en beskeden Maalestok; men forøvrigt vare de Komforts, som bødes dem, overmaade ringe, navnlig hvad Natteleiet angik, og i den Henseende havde de næsten Grund til at misunde Sildene, som ere stuede sammen i en Tønde.

Med Hensyn til Arbejdspræstationer gjordes der paa den anden Side ogsaa kun smaa Fordringer til Personalet af Bestyrelsen.

Det beskæftigedes paa forskjellig Maade, navnlig ved Bærkplysning, hvortil Astatisk Kompagni leverede Materialet.

(Denne Industriegreen tager forøvrigt stadigt af og vil snart aldeles forsvinde, da Skibstafkelagen nu for Størstedelen forærdiges af andre Materialier end tidligere).

Det er en Selvfølge, at Arbejdshusets Beboere i Sygdomstilfælde soigneredes af en Læge, og der fandtes ogsaa en egentlig Sygestue for dem.

Paa den Tid, vi tale om, var Stiftelsens Læge en Regimentschirurg ved Brandkorpsen Fr. n, en tydsk Emigrant af Barbeerstanden, som havde taget Examen her ved Chirurgisk Akademi og faaet „den dritten besten Charakter“. (saaledes pleiede han at sige) d. v. s. den allerfletteste.

Hans Assistent var den senere som udmærket Læge bekendte Professor Chr., der her som ung Kandidat tjente sine Ridderstæber. Det er ikke saa sjældent, at Eleven overgaaer Læreren.

Overlægen, der naturligviis talte „gebrokkent“ Dansk, var en heel gemhytlig Person i sin offentlige Praxis.

„Mange Rokke fordærve Maden“, siger Ordsproget, og den Lærdom, som ligger heri, gjorde han paa en snild Maade frugtbringende for sine Patienter, hvem han aldeles ikke plagede med Medicin: han havde kun tre Slags deraf (men de vare da ogsaa rigtig „krabate“) og, hvad de Syge saa end feilede, helbrededes de altid ved „Num-

mer 1, 2 eller 3", hvormed Krankenvægteren manøvrede ligesaa flinkt som en dygtig Fægtemester med sin Kaarde.

Undertiden — og med Skam at tale om skete det ei saa ganske sjældent — døde Patienten.

„Na — mod Døden groer ja ingen Urte“ og „den Weg skal vi ja Alle“, sagde saa altid Eskulavs værdige Discipel meget koldblodigt og gav Ordre til at flytte Kaddaveret.

Da han imidlertid var en Praktikus af den gamle Skole, der stedse var villig til at lade sig belære ved Erfaringen, lod han siebliffeligt de øvrige Syge — i det Mindste for en Tid — høre op med den Mixtur, som havde viist sig saa forræderiff.

At den brave Mand skulde have sølt Pulsen paa de fattige Patienter, ved Hjælp af sin Stok, er puur Opdigkelse. Han iagttog end ikke den Forsigtighedsregel, som en vestindiff Kollega Dr. S. havde opfundet: naar denne nemlig skulde føle Pulsen paa en Neger, tog han altid først Handsker paa. Dr. Fr. derimod vaskede i saa Fald blot sine Hænder bagefter.

Uerlighed hos Tyve.

Blandt de talrige lurvede Individider, som udgjorde Stedets Befolkning, var der naturligviis ikke saa ganske saa Krøblinger: d. v. s. Folk, hvis Fingre havde en unaturlig Længde.

Da det imidlertid maatte ansees for temmelig farligt i selve Anstalten at stille den Kløe, som de gemeenligen lide af, havde denne Slags Patienter indbyrdes vedtaget, ikke at røre deres Hænder derinde i dette Diemed.

Til Trods herfor savnedes dog en Dag noget Hør og Hamp paa een af Arbejdsstuerne, hvor et Fruentimmer ved Navn Mad. König var Formand. Det var en meget slem Historie for hende, eftersom hun var ansvarlig for Materialierne.

Da hun imidlertid næste Morgen „mod i Hu“ traadte ind paa Arbejdsstuen, saae hun til sin store Overræffelse og Glæde, at det Savnede atter var komme

tilstede. Tyven havde nemlig — trunget dertil ved en langfingret Jurys Kjendelse — om Ratten gjort Indbrud og bragt Kosterne tilbage!

„Hvor der handles meget, der spilles der ogsaa altid Noget“.

Det er en Selvfølge, at Arbejdshusets Inspektør holdt Indtægts- og Udgiftsbog over alt sit „rørlige Gods“, saa at der i Reglen blev optaget — hvad endnu skeer — „en Afhøring“ over ethvert nyt Individ.

Protokollerne bleve imidlertid nok dengang næppe førte med pedantisk Nøiagtighed, om man ellers tør troe et uhyggeligt Rygte, for hvis Paalidelighed vi have en vis Garanti.

Ifølge dette blev der nemlig engang i Galmen i et Skuur fundet Liget af en Person, som man slet ikke kjendte eller havde savnet.

Kotterne havde været saa honette at paatage sig Begravelsen, men kun saaet expederet omtrent Halvparten. Resten blev naturligviis befordret til sit Bestemmelsessted ved Hjælp af „den blaa Bogn“ fra „Almindelig Hospital“, de Fattiges Skræk i de Lider, som seent paa Aftenen eller i den tidlige Morgenstund hentede sin sørgelige Fragt, „Rødtonderne“ kaldet, i Byens usleste Kvarterer.

Et lille Bidrag til den danske Scenes Personalthistorie.

De, som henhøre til den Generation, der nu trindt om i vort stakkels, saa haardt medtagne Fædreland røgter den modne Manddoms Gjærning, ville maaskee undertiden, naar de føle sig trykkede ved Hverdagslivets piinagtige Smaalighed, uvilkaarligt i Tanken søge tilbage til deres Barndoms solbessinnede Minder.

Blandt disse indtager „Dyrehavsbakken“, saaledes som den var i sin Glandsperiode for 30—50 Aar siden, en fremragende Plads.

Paa denne af Naturen saa begunstigede Plet strømmede Civilisationens Zigeunere „Kunstnerne“ fra alle Ber-

dens fire Hjørner sammen, og det stille, vidunderligt delige Naturliv blev pludseligt afløst af den Selvedeslarm, som alle disse Landstrygere saa mesterligt forstode at frembringe.

Der var tydske Kunstberidere af begge Kjøen i glimrende Dragter, Liniedansere og en Tambourmajor (som havde tjent under „den store Keiser“ d. v. s. Napoleon den Æneste). Med stor Virtuositet slog han, hængende ved Benene, paa eengang paa nogle og tredive Trommer.

Fremdeles saaes der veritable hollandske Baffelbagere, der med forbausende Færdighed lavede deres velsmagende Produkter, som imidlertid soved slemt til Publikums Bung.

Endeligt var der en heel Mængde fremmede Gjølere af underordnet Rang.

Derimod var der stor Mangel paa „vilde Dyr“, hvem Autoriteterne nødigst tilstedede Udgang hertil, da Høisalig Kong Frederik den Sjettes Gemalinde efter Sigende nærede stor Frygt for, at disse Bestier skulde være smittede af de franske Frihedsideer.

Det er en Selvfølge, at alle disse forlorne Herligheder virkede ligesom bedøvende paa den grønne Ungdom, der valfartede til det forjættede Land deels tillands ved „Raffemøllernes“ Assistance og deels tilføes med Seilbaade, som undertiden, naar Vinden var chikanøs, expederede Passagerer dertil eller fra paa 12—18 Timer.

Den sølte sig imidlertid, ledet af sit sunde Instinkt, i Birkeligheden langt mere tiltrukket af de tilstedeværende ægte danske Elementer.

Disse bestode navnlig af: Mester Jakobs Theater, Mechanikus Wellmanns Tryllekabinet, „Festungen“ (hvis Foreviser, — i det Mindste efter den gamle „Flyvepost“ troværdige Forsikkring — havde modtaget sin noget raffinerede Uddannelse paa Christianshavns Høisole, almindeligt kaldet „det store Huus“) „Kanonjoden“, der troligen balancerede med en Bjælke paa Bænde, Næse og Tænder og til Forfriskning aad Ild og Blaar (som imidlertid ikke maa have været nogen videre sund Kost; thi Fyren døde engang — naturligviis udenfor Dyrehavstiden — paa „Almindelig Hospital“ af Kræft i Ryggen) og endeligt den gamle violinspillende og brægende Jøde under det store Træ.

I disse Kunstneres Rangforordning stod Mester Jækel i første Klasse, og det var saamænd med god Grund.

Naar den strattende Klokke lød, stormede det unge Publikum til fra alle Kanter, ledsaget af det ikke ganske overflødige Opsyn.

Det bestod af Smaapiger i alle Formater og den mest forskjellige Indbinding, nogle endog med forgyldt Snit, samt af mandhaftige Dreng, saavel Sankulotter i Sløvtjole som Smaaherrer med Pantalons, hvoraf de respektive Giere vare ikke lidt stolte, skjøndt de endnu ei tilfulde forstode at manøvrere med sammes komplicerede Maskineri, men i „kritiske“ Tilfælde maatte paakalde fremmed Hjælp.

Hvad der fremfor Alt karakteriserede den klassiske Scene, som vi nu skulle tage lidt nærmere i Oplysning, var en vis ædel Simpeltid.

I Bevidstheden om sit eget Værd forsmæadede den saaledes aldeles den jammerlige Assistance af et Orkester.

I det Sted producerede der sig derimod, inden Begyndelsen af en Forestilling, en mandlig Figur i et Kostume fra Slutningen af det forrige Aarhundrede: sin trekantede Hat bar han ligesom Napoleon den Førstes Generaler eller de fgl. danske Kudske, og med sit Legeme udførte han diverse Dreninger og Bøininger, mod hvis Mulighed Anatomien nedlagde en ligesaa bestemt Protest, som England sandsynligviis vil fremkomme med, hvis den luxemburgske Garanti skulde gjøre det nødvendigt. Derhos gav han nogle temmelig disharmoniske Lyd fra sig, omtrent som et skrændende Udsal. Det var Duverturen.

Ogsaa Maskineriet var fuldkomment kunstløst.

De paa Scenen optrædende Personer fortes ei, som almindeligt er Tilfældet paa Marionetteatrene, ved Hjælp af Staaltraade, men derimod ene og alene ved Direktørens og hans Egtemages Haandkraft.

Methoden var forøvrigt ingenlunde original, men kun en Kopi af Ammernes Naade at bære deres Patterglutter paa, hvorved Forstærkede saae Udseende af kun at have een Haand, idet den anden, der af Forsigtigheds-hensyn er bevæbnet, er skjult for Publikums Blik.

Af Dekorationer gaves der kun een eneste, som an-

vendtes overalt, og virkelig ogsaa passede lige godt overalt, eftersom den ikke lignede nogensomhelst Ting hverken i Himmelen eller paa Jorden.

Repertoiret bestod ene og alene af et Par fortræffelige Stykker, hvis Forfatterstab et almindeligt troet Rygte tillagde en „falleret“ Student.

Dersom det forholder sig saaledes, har han sandsynligviis været — ligesom det gamle Kættkorpses Medlemmer — edsvoren; thi man vil forgjæves søge efter dem blandt de Skrifter, der ere udgivne af Datidens respektable Forlagsbureau: Tribler's Enke i Ulkegaden.

Stykkerne hørte ifølge deres Indhold ind under den æsthetiske Kathgori: Borgerlige Dramer.

Handlingen i samme var bestandigt: Uddelingen af Jaamegen „Danff Kurant“ d. v. s. Brygl, som muligt.

Under Aktionen gif der altid — til Publikum's store Moro — diverse Potter i Løbet, hvad der i høi Grad forøgede Illustionen, saa at den theatraleske Forestilling næsten ei var til at skjelne fra den brutale Virkelighed.

Det er ret betegnende for Datiden, der i Sædelighed utvivlsomt stod ikke saa ganske lidt over vor Tid, at selv de Piecer, som gaves paa det Sædelske Theater, havde et vist moralsk Anstrøg: nyttige Lærdomme af reen praktisk Natur bleve leilighedsviis meddeelte de unge Tilskuere, saa at de ved deres Indtrædelse i Livet efter Konfirmationen ei behøvede at anskaffe sig „Knigges Omgang med Menneskene“.

Det var især to Hovedaffnit af Livet, som illustreredes paa Scenen, nemlig Elskov mellem Mand og Kvinde, og hvorledes man skal tee sig paa offentlige Steder.

Der optraadte saaledes paa et Bærtshuus en henrivende ung Dame, en vis Md. Lisette (efter en anden, lidet plausibel Læsemaade: „Md. Rosette!“), der paa en eller anden Maade var bleven Enke (hvorledes blev ikke antydet; men det har muligviis været ved hendes Mand's Død; (dette er imidlertid kun en Gissning af Referenten, som paa ingen Maade tør indestaae for Rigtigheden af samme).

Friene gav Møde og forebragte „Mester“, hvad der laa dem paa Hjertet.

Sans dybe Bas, der forresten havde en slem Bismag af „Brændeviin og Oll“, lod nu:

„Madam Lisette!! Madam Lisette!!!“

Og ind treen den feterede Skjønhed, vriffende som en Tjenestepige, der slæber sin fyldte Kuvv hjem fra Torvet, med Udraabet (i Nyboders klassiske Dialekt):

„Hei! Her er jeg!

Hva' vil De mig?“

Frierte bleve nu præsenterede og omhyggeligt seet efter i Sømmene; men der var — besynderligt nok — aldrig Nogen, som „gefaldt“, og, da de ikke vilde tage Kjendelsen for god, bleve de alle expederede paa en temmelig ublid Maade af „Mester“ (som herved troligen assisteredes af Drengen Jakel) med et: „Heraus! Heraus!! Heraus!!!“

Resultatet blev steds uforanderligt det samme — at Md. Lisette aldrig fik nogen Mand, i det Mindste ikke paa Scenen: om hun har været heldigere mellem Koulisserne, skulle vi lade være usagt.

Fremdeles advarede der jævnligt paa denne nationale Skueplads mod den stygge Ustif, at gaae paa Bærtshuus uden at have „Sønstumper“ i Lommen.

Følgen deraf blev naturligviis ligeledes en grundig Udfsmidning, forbundet med 1 à 2 tætte Lag Brygl.

Undertiden var „Mester“ lysteligt stemt, og da hørtes han gryntende disse listige Ord:

„Hurra, min Dreng, imorgen skal du ha'e Suursteg!“

Jakel besvarede dem naturligviis med Jubel, som Echoet fra Tilskuerpladsen mangfoldiggjorde.

Det vil maaskee interessere een og anden af Læserne, at kjende lidt til vor Helts private Liv: det store Publikum vil jo altid saa gjerne figge en berømt Kunstner i Kortene.

Vi skulle derfor tillade os med diskret Haand at løfte det Slør, som nu skjuler samme. Resultatet af de Undersøgelser, vi med Omhu have anstillet gjennem en Række af Aar, er: at det er gaaet med Mester Jakel som med den gamle græske Digter Homer (i det mindste efter flere Philologers Anskuelse) det har ei været en Enkeltmand, men Flere, som succesfult have afløst hverandre;

det har med andre Ord været et Firma, hvis Chef Døden har varieret.

En lang Tid var dette Theaters Direktør en tobenet Mester Martin (sit ene Been havde han Vorherre at takke for, det andet skyldte han Snekkeren).

Han boede tilligemed sin Livsledsagerinde, for ei at sige Kone, i Nyboder eller den til samme nærmest stødende Deel af Adelgade, hvor, som det hedder i Folkemunde, „Urligheden slipper op“.

Udenfor Rildetiden ernærede de sig ved „hvad, som forefalder“, kummerligt nok rimeligviis; men i samme trivedes de fortræffeligt ved den gyldne Regn, alias: Robberstillinger, som strømmede ned over den klassiske Scene.

En Søndag Aften, da Bøden havde været rigelig, fik det værdige Ugtepar Lyft til paa de homeriske Heltes Viis at bringe Guderne et Takoffer, og, da Finkelsokum blev anseet for altfor ordinært, benyttedes Champagne i bredfuldt Maal.

Gaven blev modtaget af de Udødelige, og det blev givet Morpheus i Kommission at belønne de Dffrende rigeligt.

Det er imidlertid bejendt nok, at der i denne syndige Verden desværre gives en Uting, som benævnes Brødnid, og denne skjæmmede i ikke ganske ringe Grad Dyrehavens ellers brave Kunstnere.

Paa Grund heraf spillede „Mesters“ Kollegaer ham et stygt Puds, idet de under Ugteparrets dybe Søvn borttog hele Boutiken, hvis øverste Deel var Scenen, medens det underste Parti benyttedes af Direktøren og hans Frue til Dagligstue, Spisestue og Sovestue.

Da Ugtefolkene vaagnede op, efter grundigen at have sovet Rusen ud, laae de der, befinnede af den høitstaaende Sol, som et Par Engle, der for Bekvemmeligheds Skyld have aflagt deres Gevandter, til uendelig Morflab for det talrige, grinende Publikum.

Mester Martin var ved denne Leilighed ikke saa heldig stillet som Patriarchen Noah under lignende Forhold.

Dennes flinke Søn bedækkede nemlig med bortvendt

Uafsyn Faderen, som i Søvne havde blottet sig slem, med et Klæde. Manden var nemlig om Aftenen i Distraction gaaet tilfængs med en slem "Hat" paa istedetfor sin sædvanlige Nathue.

Nogle Aar senere gjæstedes om Vinteren „Frelserens Arbejdshuses“ Afdeling for Huusvilde regelmæssigt af en Mand, der Størstedelen af Sommeren ernærede sig ved at skjære Langsav.

Naar Konstens Sol derimod beffinnede „Dyrehavs-bakken“, virkede han der — „ei blot til Lyst“ — som Mester Jafel.

Endeligt boede for omtrent 30 Aar siden i en Kjølder i den daarligt renommerede Gade Store Brøndstræde en fattig Familie, bestaaende af Mand, Kone og en heel Flok pjaltede Børn.

De voksne Medlemmer vare efter Sigende Giere af det Jafelske Theater og Sjælen i Forestillingerne.

Den Moralitet, som endnu bestandigt paa Scenen ganske uegennyttigt gaves til Bedste for Lysthavende, fornægtede sig heller ikke (hvad der ellers just ei skal være almindeligt hos Kunstnere) i deres private Liv.

Et lille Exempel vil tilstrækkeligt illustrere vor Paa-stand.

Manden, der naturligtviis ei var Jurist af Profes-sion, havde den vildfarende Anskuelse, at Jydsk Lov endnu gjaldt hertilands (Sjøndt det er Gud, om ikke Gvermand, bekjendt, at den forlængst er afløst af Christian den Femtes danske Lov).

Naar han nu engang fik Lyst til for Tidsfordrives Skyld at benytte den Ret, som Kong Baldemars Lov hjemler Egtemanden, nemlig at revse sin Hustru: saa bleve Børnene altid i Forveien, til Forebyggelse af Forargelse, samvittighedsfuldt jagne op af Kjølderens, og først da lod han Retten have sin Gjænge.

Eksekutionen fandt imidlertid paa ingen Naade Sted uden Iydelig Protest fra Konens Side, hvilken hun ansaae for rigtigt — for at Manden ei senere skulde fragaae den — at indskrive ved Hjælp af sine Negle i hans Ansigt, hvor den i 8—14 Dage kunde læses af Naboer og Gjenboer, som meget godt forstode at tyde disse Runer.

Tafels Mester har forlængst endt sit Dagværk og er vandret heden; men han lever endnu i sine dengang saa unge og livsglade, nu aldrende og trætte Tilskueres taknemlige Erindring, og man tør vel haabe, at Traditionen vil bringe hans Minde til de kommende Slægter!

Efterskrift.

Forinden vi efter denne Afstikker atter vende tilbage til vort Hovedemne, skulle vi forlods værge os mod en Beskyldning, som man muligviis vil fremsætte mod os, nemlig: at vi holdt Ligtale over en Person, som ikke er rigtig død.

Man vil nemlig sandsynligviis paastaae, at den sal. Afdøde endnu tildeels lever, da hans Geschæft usorandret fortsættes af hans Efterfølger „Rundebrodsmanden“.

Hvor ugjerne vi end ville forkleine denne driftige Kunstner, nøder Sandheden os dog til at erklære, at der er samme Forskjel mellem ham og „Mester“ som mellem Nat og Dag. Den Sidstnævntes Figurer vare alle veritable Dannemænd og Kvinder, medens Rundebrods-Helten Casper og alle de andre Personager, som jævnligt genere Publikum med deres Bagladningsgeværer, ere uvorne Bildtyskere.

Kun i een Henseende kunne vi rose „Rundebrodsmanden“: de mange Ligkister, som bringes ind paa Scenen, vise, at han har opfattet vor Tidsalders todtschlagentende Charakter.

(Det er forøvrigt rimeligviis denne Tidens Krigeriffhed, der forskaaner Borherre for paany at opføre det gamle Spektakelspykke: Sodomas og Gomorres Ddlæggelse: Han seer roligt til, medens Utoiet æder hinanden op, og gnider sig i Hænderne af lutter Fornøielse).

II.

Ladegaarden

indeholder to aldeles ueensartede Elementer, nemlig den egentlige Arbeidsanstalt (Fabriken) og en Straffe-

anstalt (det i Bl. 3die Oktbr. 1833 omhandlede Evangs-
huus).

I Slutningen af 1833 begyndte den sin udstrakte
Virksomhed i den Skikkelse, hvori den endnu optræder.

Af dem begge skulle vi nu levere Tegninger, hvortil
Sortkridtet hensigtsmæssigt benyttes!

Fabrikken.

Skjøndt det er hæderligt at soutinere sig ved Ar-
bejde, søger dog næppe Noget Beskjæftigelse der, uden at
han alt har saagodtsom opgivet sig selv: efter det store Publi-
kums Anskuelse er nemlig Opholdet der eensbetydende med
borgerlig Død.

Paa Grund heraf besluttede for nogle Aar siden en
Ladegaards-Inspektør, som havde Hjertet paa det rette
Sted, at frie en stakkels gammel, af Livet haardt medtaget
Kunstner (Kobberstikker H.) fra at tye til dette Afsl.

Han indlogerede ham derfor foreløbigt i Knapsteds
Gaard, indtil han kunde faae ham anbragt paa een eller
anden Maade.

Da det imidlertid viste sig, at den Paagjældende i
Løbet af fire og tyve Timer havde bl. a. konsumeret
nogle og tredive Snapse Cognac (den Glædesfalut,
hvormed han havde hilset bedre Tidens Ankomst) indsaae
Inspektøren nok, at Humanitet ei var paa sin rette Plads
der og lod Artisten seile i sin egen Sø.

I alle store Stæder føre de laveste Folkelasser en
haard Kamp for Tilværelsen, og Opfindsomheden, som
sættes i Aktivitet ved den bittere Nød, skaber tusende Ud-
veie til Binding.

Sos os derimod har Armoden langtfra endnu ud-
viklet Fattigfolks Skarpfindighed saameget, som Tilfældet
er med Proletariatet i Paris og London, og dog gives
der ogsaa her Næringsveie, der ere Almeenheden lidet be-
kjendte.

Mangfoldige Steder støder man saaledes paa Folt, der
samle Been, Klude, Bapiraffald, Glasffaar o. d.; men
enkelt Industrigrene lægger man ikke videre Mærke til.

De fleste Læsere vide saaledes maaskee ikke, at en
heel Deel Personer gaae omkring og opsamle Hundeeftre-

menter (som benyttes i Hvidgarveriet) og, skjøndt den høie Hundestat har forringet Produktionen særdeles meget, idet Producenternes Antal er aftaget, skal denne Industri-green dog kunne brødføde sin Mand, saaledes at et enkelt Individ, en Svensker, efter Sigende har en daglig Indtægt af over 7 à 8 Mk. derved.

Heraf synes man da at kunne drage den Slutning, at de danske Hunde — navnlig de kjøbenhavnske — nære skandinaviske Sympathier, medens der tidligere var Grund til at mistænke dem for Germanisme: i det Mindste talte man da altid Tydsk til dem, naar man ret vilde gjøre sig forstaaelig for dem.

Der er eet Parti af Amager, som staaer stærkt i Miscredit hos Kjøbenhavnerne, nemlig det, hvor Renovationsskulerne ere beliggende, og desuagtet have selv disse været Gjenstand for Spekulationen.

For nogle Aar siden, og maaskee er det endnu Tilfældet, betalte saaledes en Person 1 Rd. ugentlig til Opsynsmanden ved samme for Tilladelsen til at afføge dette eiendommelige Terrain.

Beskyttet ved Hjælp af lange Fiskerstøvler vadede han ud i dette Morads af Uhumskheder, og til Trods for sin Næses energiske Protest undersøgte han omhyggeligt det modbydelige Element.

Guld- og Sølvuhre og andre Værdigjenstande skulle ofte rigeligt have belønnet ham for hans cyniske Heltetod.

Ladegaarden, hvis Befolkning desværre paa Grund af de daarlige Tidskonjunkturer er i stadig Tiltagen*), rekrutteres paa forskjellig Maade.

Nogle Personer melde sig selv, enten i „Hestemøllestræde“ (d. v. s. Magistratens 3die Afdeling) eller til Politiet, fordi de, som det hedder med et teknisk Udtryk, „af Mangel paa Logis og lovligt Erhverv ei kunne sou-

*) Fabrikarbeidernes Antal har i Gjennemsnit været:

1861: 669.

1862: 731.

1863: 756.

1864: 661.

1865: 779.

1866: 939.

tinere sig selv". Andre opbringes af Politiet (uden dog derfor at stemples som Løsgjængere) naar denne med praktisk Sands særligt begavede Autoritet (jfr. Ole Sørensen) antager, at de ei kunne ernære sig paa en ærlig Maade.

Dette gjelder navnlig om de Personer, som staae under sammes specielle Tilsyn (mistænkkelige Individider, løsladte Forbrydere samt løsgtige Fruentimmer).

Samtlige disse Personer udsendes gennem Magistratens 3die Afdeling til Ladegaarden.

(Forsaavidt En er, naar han melder sig, meget nødlidende, ydes der ham strax en interimistisk Hjælp i Form af et Suurbrod med Smør paa fra nærmeste Spekhøker).

Af det Anførte vil man see, at paa Ladegaarden lever Armoden — af oekonomiske Grunde — sammen med Forbrydelsen, et Rakkerskab, der dog ei er saa farligt, som det ved første Blik synes: Forskjellen mellem disse to Slags Beboere er meget hyppigt overmaade ringe. — Livet har efterladt Pletter hos dem begge.

Et Par Kiærestefolk fra Ladegaarden der gaae ud en Søndagmorgen.

Personalets Beskæftigelse.

De i Anstalten indlagte Individer anvises Arbejde deels i, deels udenfor Fabriken.

Haandværkere beskæftiges saa vidt muligt i de Fag, de have lært. Der er Værksteder for Smedlere*), Bødfere, Lømrere, Dreiere, Smede, Murere, Glarmestre, Saddelmagere, Skræddere, Skomagere, Rebslagere, Malere og Bogbindere. Fremdeles beskæftiges de ved Linned-, Bomulds- samt Uldvæverierne og ved Posellistren, Korkffjæren, Uldplukning (de egentlige Lemmers Beskæftigelse), Værkpløvsning, Syning, Strikning, Spind**) og Vast.

Derhos anvendes en stor Mængde Folk til Steensflaaen***), Bearbejde og den offentlige Gadesveining.

Endeel udleies til Private som Haandlangere (mod en Godtgjørelse af 2 Mk. pr. Dag), men derimod ei som Professionsister (hvad der vilde lette de Haandværkere i Kommunen, som endnu ei ere paa Ladegaarden, Udgangen dertil).

Fabrikens Virksomhed gaaer væsentligst ud paa at levere Varer til Brug for Fattigvæsenes Stiftelser (saa som: Klæde, Kirjai, Svanebai, Olmerdug, Svergarn, Bomuldstoi, Lærred, Traad, Bomulds-garn o. d.) samt Klæder og Fodtoi (Træstøfler og Træsto m. u.) til sammes Børn†).

*) Disse levere bl. A. yderst billigt „Kessetoi“: en stor, bekvem Tigtiste for 3 Rd., en mindre for 1 Rd. 3 Mk., en Børne-ditto 4 Mk. 8 Sk.

**) Paa Ladegaarden anvendes endnu, ligesom paa Færøerne, Skotrotten, der ellers overalt i Europa er fortrængt af Maskinerne.

***) Dette Arbejde ansees i Almindelighed for overmaade svært, medens det i Virkeligheden er meget let, forsaavidt Arbejderen har det rette Haandelag: i modsat Fald gaaer der megen Slid baade af Redskaberne og ham selv.

†) Ethvert af Fattigvæsenets Børn modtager ved Konfirmationen, naar den Paagældende skal træde ud i Livet, en lille Træklasse til Opbevaring af den tarvelige Gar-

Udførelse af Bygningsreparationer og mindre Bygningsarbejder for sammes Stiftelser, Besørgelse af den offentlige Gadesøiing (som indbringer Ladegaarden omtrent 10,000 Rb. aarligt), Bedligholdelse af flere af Stadens Veie (hvilket giver en aarlig Indtægt af 4000 Rb.), Udførelse af forskellige Arbejder for Private, som: Bærpløiing, Krølhaarspløiing m. fl. a. (hvis Udbytte er et Par Tusinde Daler om Aaret).

Provenuet af Anstaltens industrielle Virksomhed kan anslaaes til omtrent 24,000 Rb. om Aaret. Udgifterne derimod til c. 74,000; der er folgelig en aarlig Underballance af 50,000 Rb.

Kommunen maa altsaa gjøre et betydeligt Tilskud til Ladegaarden, ligesom Staten til Jøland.

Man kan derfor med Grund sige, at Jølænderne ere det samme for Staten, som Ladegaardslemmerne ere for Kommunen!

Funktionærer.

Anstaltens første Embedsmand er en Direktør, under hvem Staben, bestaaende af Inspektøren og dennes Adjutant Fabrikstriveren, umiddelbart sorterer. Det underordnede, men dog uniformerede Personale, dannes af en Kvartermester, en Mestersvend ved Linnedvæveriets, en Ovsynsmand ved Dugmageriet, en Ovsynsmand ved Fabrikarbejdernes Transport, en Ovsynsmand ved Tvangshusets Mandfolkeafdeling og en Ovsynsmand ved Ladegaardens Bygninger og Haandværkerafdelingen. Fremdeles er der Ovsynsmænd ved Steenslaaen, Gadesøiing og Bearbejde. Endelig er der en Ovsynsmand ved Bærpløiingen. Han vandrer bestandigt omkring og er forsynet med et Die paa hver Finger — til ikke ringe Gene for det derværende Publikum, der paa Grund heraf har døbt ham med Navnet „Pasop“.

Det kvindelige Personale bestaaer af en Ovsynskone ved „Tvangshuset“ og ved Spinde- og Strikkestuen,

deroe; i samme er der lagt en Psalmebog og et Ny Testamente, det Bærktøi, hvormed den unge Udvandrer skal bearbejde Fremtidens Miner. En Enkelt træffer paa en Guldklump; men Fleertallet ligger sig op i frugtesløs Stattegraven.

samt en ved Basseriet. Ladegaarden besørger nemlig Baff for samtlige Fattigvæsenets Stiftelser (mod en Godtgjørelse af 2 Mk. 8 f. pr. Snees) alene med Undtagelse af „Almindelig Hospital“. Sidstnævnte Dame udmærker sig altid ved sit blændende hvide Kostume: Skiltet skal jo ogsaa antyde Næringsveien. Derhos er der en Kogetone, som forestaaer Kjøkkenet.

Til sin Assistance har hun 5 Medhjælpere af Besætningen, 3 mandlige og 2 kvindelige. Disse nyde et dagligt Extratillæg derfor, nemlig: et Stykke Smørrebrød med Ost, 2 Ptr. Ol, en Snaps og 2 Kvint Skraa-
tobak eller Snuus.

Endeligt er der en Bægter (der ei boer paa Fabriken) samt en Portner, som ifølge Reglementets Bestemmelse skal være gift. Grunden hertil er, at Konen skal forestaae Visitationen af de kvindelige Fabrikarbeiderster, som passere ud eller ind, hvilket Manden gjør med Hensyn til Hankjønnen.

Portundersøgelsen finder navnlig Sted for at forhindre Indsmuglingen af det sædvanlige Krigskontreband: Brændeviin.

En tidligere Cerberus skal forøvrigt aldeles have misforstaaet Lovbestemmelsen om Nødvendigheden af en Kone, idet han efter Sigende lod hende (naturligviis ham u a f v idende) etablere en lille Shop, hvor værdige Trængende under haanden kunde proviantere til rimelige Priser.

I hvilken Grad Spiritus forøvrigt er en Livsnødenhed for Befolkningen, vil kunne sees af den Omstændighed, at Brændeviin, som det af og til lykkes at importere til Trods for det aarvaagne Opshyn, for Tiden betales med 2 Mk. 8 f. Bæglen, og desuagtet er den ei „ublandet“!

Er egentlig Alkohol ei til at opdrive, har Erfaringen viist, at man heller ei vrager diverse Surrogater. Under Choleraepidemien 1853 henstod der saaledes paa Kontoret en stor Flaske med Kampferdraaber, for at man altid kunde have ved Haanden det Middel, hvormed enhver Kuur mod denne skrækelige Sygdom dengang indlevedes. Den tømtes imidlertid saa ubegribeligt hurtigt, at Lægerne snart kom under Veir med den nyopfundne Trafik og der-

for sandt sig foranledigede til at gjemme den forføreriske Flaske under Laas og Luffe.

Da der naturligviis sørges ikke blot for Fabrikarbejdernes Legeme, men ogsaa for deres Sjæl, har Anstalten baade en Læge og en Præst. Sidstnævnte er i pekuniær Henseende meget gunstigere stillet end den Første (Præsten har nemlig 300 Rd. om Aaret, Lægen derimod kun 100 Rd.) hvad der vel er en simpel Folge af, at hin har et langt vanskeligere Arbejde end denne: Lægen hjælper jo blot Patienten paa en lempelig Maade over Dødens Dørtærskel, medens Præsten har den Opgave, at befordre Synderen videre, om muligt lige ind i Himmerig, hvad der nok ellers holder temmelig haardt (hvis vi ellers ere rigtigt underrettede)*).

Maskineriets Details.

De forskjellige Klasser af Arbejdere.

Enhver Person, som indlægges i Arbejdsanstalten paa Ladegaarden („Landstedet“**), som Beboerne kalde det) kommer i Fabrikens 2den Afdeling. Har han i en Uge

*) Dette lille Bidrag til en forstandig Bedømmelse af de Principer, som den kjobenhavnske Kommunalbestyrelse følger ved Gage- og Pensionsbestemmelse for de under samme sorterende Embedsmænd og deres Enker vilde vi endydeligere forsøge med følgende lærerige Oplysning. Enken efter Stadsaffichøren Professor Levy er der tillagt en aarlig Pension af 29 Rd. 24 Sk., medens afgangne Skarpretter Dørrings Kone har drevet det til 32 Rd. 30 Sk. Ved første Diekast synes der at være et komisk Misforhold tilstede; men man maa huske vel paa, at, skjøndt det er meget bradt, at lukke Karethdøren op og slaae Trinet ned for de indbudne Gæster, er det dog langt mere fortjenstligt, at expedere dem, som have viist sig ubaarne, paa en passende Maade.

***) „Paa Huset“ betyder som bekjendt i Forbrydersproget at være i Straffeanstalten paa Christianshavn. At være paa „Gaarden“ betegnede i tidligere Tid Opholdet i Slaveriet, hvilket blandt Landalmuen hed: „at være Kongens Tjeneste“.

ved det Arbeide, hvortil han benyttes, fortjent saa meget, som han koster Stiftelsen, ifølge de for Arbeidet gjældende Regler, overflyttes han til 1ste Afdeling, forsaavidt der fremdeles er Brug her for ham ved den Slags Arbeide. Er der i bemeldte Uge endog Overfortjeneste (d. v. s. det Pengebeløb, Fabrikarbeideren reglementmæssig har tjent mere, end han koster) kan han faae udbetalt indtil en Trediedeel af det Overskydende.

Naar En i 1ste Afdeling har Overfortjeneste, udbetales ham paa den ugentlige Afregningsdag (Arbeidsugen gaaer fra Torsdag til Onsdag) forlods 2 Skilling for hver Arbeidsdag i samme. Har han fortjent mere end dette Beløb, kan han faae Halvdelen deraf kontant udbetalt, dog kun paa den Betingelse, at begge disse beskdedne Summer tilsammen ei udgjøre mere end 50 Skilling; hvad der overstiger dette Beløb tilgodeskrives ham paa Kontrabogen. Da Steenslaaerne antages at have flere og større Fornødenheder end de øvrige Fabrikarbeidere, have de den Forret***) fremfor disse, at de kunne faae udbetalt indtil 100 Skilling, hvorimod Resten overføres paa Kontrabogen.

For de paa Afregningsdagen udbetalte Penge (der NB. ere Fabrikens Mønt o: Blikpenge) kan Vedkommende i Oekonomien kjøbe Rugbrød, Smørrebrød, Ost, Skraa-
tobak, Snuus, Godtøl og Skillingsøl, Alt til de Priser, som ere lagte til Grund for Reglementet af 1833. Dette er unægteligt meget opoffrende af Anstalten, da Prisen paa Lernetmidlerne jo ere stegne overordentlig i Aarenes Løb. I Marketenderiet er der mellem Aar og Dag en ikke saa ganske ringe Omsætning: den beløber sig for Tiden til c. 10,000 Rd.

En Fabrikarbeider faaer ved sin Dimission udbetalt, hvad der staaer i hans Kontrabog, i Solv; men han kan ogsaa under sit Ophold i Anstalten faae en Deel deraf til Anskaffelsen af Klæder. Kontrabogens hele Beløb udbe-

***) Dette er imidlertid ikke den eneste; forsaavidt de nemlig bestaettes udenfor Stadens Grund eller i længere Afstand fra Ladegaarden, s. Ex. paa Kalkbrænderiet, erholde de en Extragratisifikation i Form af en Pt. varm Grød om Morgen, da de paa Grund af det sjerne Arbeidssted maa holde Middag paa tør Kost.

tales imidlertid ikke altid; er han nemlig kommet i Gjæld til Anstalten i den nærmest foregaaende Tid, affortes denne Sum ham i det samlede Beløb.

Hele Udbyttet af Overarbeide er for Tiden kun ringe, det skal omtrent beløbe sig til 1000 Rd. aarlig.

Kjærestefolkenes Hjemkomst Søndag Aften.

Økonomien.

Øgsaa med Hensyn til Forpleiningen gjør Forstjellen mellem 1ste og 2den Klasse af Fabrikarbeiderne sig stærkt gjældende, idet Forstævnte ere langt heldigere stillede end de Sidste.

Den Mad, der leveres 1ste Klassenes Personale, er nemlig mere tiltalende for Ganen paa Grund af den større Afvevling deri, som forsøges ved det frie Valg, der er overladt de Baagjældende.

1ste Klasse nyder ufuldstændig, tvungen Forpleining, nemlig: om Morgenens varmt Skillingsøl (naturligviis uden Sukker); om Middagen hver Søndag et Maaltid Mad (1 Gang Kjødsuppe, 1 Gang Grød og Dresteg, 3

Gange Erter og Flæsk og 1 Gang Kaalsuppe og Kjød).

Til Anskaffelsen af den øvrige Kost faaer hvert Individ 36 Skillings-Bliktegn (fra Anstaltens Mønt).

Et Middagsmaaltid paa Søn- og Helligdagene leveres for 5 Bliktegn.

For 1 Bliktegn kunne Bedkommende i Kjøkkenet faae følgende Viktualier: 1 Stk. Smørrebrød; 80 Kvint Rugbrød; 20 Kvint Ost; 2 Kvint Tobak; $\frac{1}{20}$ Pt. Brændeviin (hvilken Tilskøffelse ligger ikke i den Bestemmelse — for et Ladegaardslem!) 1 Pt. simpelt Ol; $\frac{1}{2}$ Pt. Godtøl og 1 Pt. Grød.

Individer, som høre til 2den Klasse, have derimod „Alt frit i Huset“.

Om Morgenens: Barmt Ol og Rugbrød; Middagsmad, som to Gange om Ugen bestaaer i Rumford-Suppe, og om Aftenen 1 Pt. Grød.

Efterhaanden som den tiltagende europæiske Civilisation har skabt mange kunstige Livsfornödenheder, hvorved Eksistensen i høi Grad er vanskeliggjort for Fattigfolk, have Philantroperne jævnligt rettet deres Bestræbelser paa at udfinde et billigt Universalnæringsmiddel.

Løsningen af Problemet har imidlertid hyppigt været mere velmeent end vel overveiet.

Saaledes foreslog engang en Menneſteven (en Lydſter, om vi ellers huske ret) — der gik ud fra den Kjendsgjerning, at Kofke ved at gaae over Maden tabe Appetiten — for ramme Alvor, at man i Kjøkkenerne paa de større Restaurationer indrettede Gallerier, hvortil de Fattige ſkulde have Adgang gratis eller i alt Fald mod en liden Kjendelse, for paa den billige Maade — ved at indaande Madlugten — at faae deres Sult jaget paa Porten.

Andre meente derimod — og maaskee ei ganſke uden Grund — at Synet og Lugten af Maden kun yderligere vilde ſkjærpe deres Appetit, hvorfor der ikke blev nogen Sild af den Makrel.

Mere henſigtsmæssigt vilde det maaskee være (derſom ogsaa vi ſkulde yde vor Skjærv til Problemet's Løsning) at indrømme Hungrige Tilſtuerpladſer i de ſmaa Beværtningsſteders Kjøkkener: naar de bleve Bidne til den ſvinſke

Maade, Madvarerne der hyppigt behandles paa, vilde Madlysten nok forgaae dem.

Et andet Forsøg i denne Retning kunne vi ei lade uomtalt.

En fransk Chemiker opfandt til Bedste for den forsultne Befolkning en Slags Bouillonskager, som han nok fremstillede ved at udtrække Limen af Dyreknogler. Det nyttede ikke, at de Fattiges elendige Møder nedlagde den bestemteste Protest mod dette Surrogat for god Føde: Videnskaben lod naturligviis haant om slige Ignoranter's Mening.

De Stakler, der maatte døie denne sørgelige Koft, bleve imidlertid ganske uventet frifundne ved en Jurys Kjendelse, hvis Upartiffhed og Sagkundskab man ei godt kunde drage i Tvivl.

En Deel af disse Kager bleve nemlig tilligemed adskillige andre Fødevarer opbevarede i et Pakhuus, hvortil Rotterne havde fri Adgang, og, skjøndt disse graadigen fortærede alt andet Spiseligt, rørte de dog ei det philanthropiske Præparat.

Da man nu ei kunde antage, det skete af Medlidenshed med de Fattige, var man nødt til at troe, at samme i Virkeligheden aldeles intet Næringsstof indeholdt.

Sand Fortjeneste paa dette Gebet har derimod den nordamerikanske Physiker og Philantrop Rumford (f. 1752 † 1814) Militsoberst.

Han er Fader til den Suppe, der bærer hans Navn og er en taalelig Stedsfortræder for Huusmandskoft.

Den koges af Blod, Sener, Knogler og andet Affald i Slagterierne, som ellers ei benyttes.

Den Suppe, der bruges paa Ladegaarden, er imidlertid ei den oprindelige nordamerikanske, men nok derimod en svensk Godtjæbsudgave deraf, som vore nøisomme Brødre hinsides Sundet have opfundet. Hertillands skal sidstnævnte efter Sigende tidligere være bleven brugt i en Arbeidsanstalt i Bustrøvig, som afbrændte under Kjøbenhavns Bombardement 1807.

Paa Ladegaarden ere Ingredienterne til denne historiske Ret: Urter, Byggrøn, hakkede Kartofler, Vand, Eddike, Salt og Grønt samt $1\frac{1}{7}$ Lod Drekfod pr. Prt. Mødre med diende Børn erholde 25 Kvint Frank-

brød samt $\frac{1}{2}$ Pot sød Mælk daglig. Indtægten maa naturligtvis staae i Forhold til Udgiften, naar der skal være Balance i Regnskabet.

Ved denne Leilighed kunne vi ei undlade at fremhæve en Mangel paa Konsekvents i Fattigvæsenets Praxis. Naar nemlig et Fruentimmer udenfor Ladegaarden, som nyder Understøttelse af Fattigvæsenet, bliver svanger, idømmes hun Straf derfor (Tvangshuset fra 8—14 Dage); derimod have Ladegaardens Damer carte blanche til at slaae sig løs i den Henseende.

De lette deres Samvittighed paa Fødselsstiftelsen og kunne, naar de forlade den, tilbringe et Aarstid ude paa Gaarden, uden at røre deres Haand til Arbeide, men alene offrende sig for deres Moderpligter.

Paa Deres Majestæters Kongens og Dronningens Fødselsdag, Jule- og Nytaarsaften samt Mikkelsaften erholde samtlige Fabrikarbeidere og Tvangsfanger et Extrasmaaltid, bestaaende af Risengrød med M. Derimod kommer — underligt nok — Grundlovens Fødselsdag ei deres Navn tilgode, skjøndt Kommunen anvender 1000 Rd. til dens Høitideligholdelse paa en værdig Maade ved D'hr. Flinch & Comp.

Det kan imidlertid ei nægtes, at Indførelsen af den fri Forfatning dog ogsaa har havt en heldig Indflydelse paa Arbeidernes Behandling, idet korporlig Tugtelse er blevet betydeligt indskrænket i det sidste Decennium.

En anden Sag er, at hvis En uden Grund nægter at arbeide, kan han endnu gjøre Regning paa en rigtig god Dragt Brygl, hvad der da ogsaa er i sin Orden.

Paa Kongeparrets Goldbryllupsdag erholdt samtlige Fabrikarbeidere og Tvangsfanger et splendid Middagsmaaltid, bestaaende af sød Suppe og Steg m. m.

Saa stærk er imidlertid Ladegaardslemmernes Higen efter at udsolde deres Binger til Flugt i det Frie, at, skjøndt de kun vilde tabt een Time af deres Søndagsorlov ved at vente paa Maden, gjorde dog omtrent 100 Personer frivilligt Afkald paa Bordets billige Glæder.

De fulgte saaledes den forsultne Hunds Philosophi i Fablen hos Phædras: den foretrak smalt Traktament i Frihed, for Overflod i Lænker!

Man tør maaskee haabe, at det har været det loyale

Onske om at bringe det ophøiede Brøllupspaar deres Hyldest, som har bevæget dem hertil.

Det har utvivlsomt været dette hæderlige Motiv, der har samlet i det Mindste den største Deel af den Mennekesmasse, som udenfor Palaiet ventede paa det høie Herstabs Tilbagekomst fra Kirken.

At en ganske Enkelt derimod har været tilstede af mindre uegennyttige Bevæggrunde, er ingenlunde uantageligt; i alt Fald foresaldt der et lille Intermezzo, som synes at tale for Rigtigheden af denne Anskuelse.

Da Hoben nemlig stod i forventningsfuld Tavshed, aabnedes pludseligt Palaiets Port, og en Politibetjent styrtede ud, trængte ind i Brimlen og slog Klo i et ungt Menneke, som han derpaa trak afsted med ved Kraven.

Hermed forholdt det sig paa følgende Maade.

I øverste Etage af Palaiet var der posteret Betjent af Opdagelsespolitiet, der med Theaterkikkerter observerede det ventende Publikum, og saaledes var det da blevet opdaget, at Personen havde bortestamorteret sin Naboes Uhr.

Til Ære for Mennekeheden tør man dog maaskee antage, at den Paagjældende af Rjedsomhed har villet see, hvad Klokken var, og i reen Distraktion har stukket Uhret i sin, istedetfor i Gierens Lomme: som bekjendt gif Ole Færgemands Kat undertiden i Tanker og tog da Kyllinger istetfor Rotter!

Ladegaarden feirede forøvrigt Sølvbrølluppet paa en net Maade, idet der paa den Dag blev givet almindelig Amnesti, hvoraf Enhver, som da udstod Straf, høstede Gavn.

Rachotterne og Evangshuset bleve som en Følge heraf lukkede op, og de slemme Fugle slupne ud, saa at de endog kunde benytte Udgangstilladelsen samme Dag.

Ja, man drev endog Godmodigheden saavidt, at Inngen blev noteret som udebleven, naar han blot indfandt sig inden næste Morgens Arbeidstid.

Seldigviis fik Personalet ikke for bagefter Underretning om denne for den offentlige Sikkerhed temmelig farlige Humanitet fra Bestyrelsens Side; ellers vilde man næppe have undladt at trække stærkt paa samme; nu

derimod vil der først kunne faaes Revanche, naar Guldbrosluppet celebreres.

Skjøndt Forpleiningen i det Hele taget er ret god, er den dog — naar man tager Hensyn til den nuværende Dyr tid — forbavsende billig.

Saaledes koster en Funktionær Anstalten kun $26\frac{1}{2}$ p om Dagen, en Fabrikarbejder af 1ste Klasse: $6 \text{ p} + 6$ Bliktegn, af 2den Klasse: $9\frac{1}{2}$ p , en mandlig Evangs-fange $8\frac{3}{4}$ p , en kvindelig ditto: 8 p .

Et Lem paa Almindelig Hospital paafører Kommunen en daglig Udgift af $7\frac{1}{4}$ p , et ditto i et Arbeidshuus c. $6\frac{1}{4}$ p .

Man seer heraf, at under de nærværende vanskelige Forhold vilde det være Dessein for Gen og Anden, at benytte en af disse Kommunens Velgjørenhedsanstalter som Kostgænger.

Sygepleien.

Paa Ladegaarden er der to Sygestuer, en for hvert Kjon, som kunne modtage 10—15 Patienter.

Det er alene lette, forbigaaende Tilfælde, der her blive behandlede af Lægen, hvis Pligt det er to Gange ugentlig at tilsee de Syge.

Den Ekstraforpleining, han er berettiget til at foreskrive dem, er kun af ringe Omfang; skal der holdes en særegen Diæt, naar det er et alvorligere Tilfælde, bliver Patienten indlagt paa „Kommunehospitalet“.

De Baagjældende have i Almindelighed ikke Noget herimod, deels fordi det er en Afvægling i deres eensformige Liv paa „Laden“, og deels fordi de der nyde lige „borgerlig Agtelse“ med de øvrige Patienter og det dertil hørende humane Traktament, medens de i deres Hjem behandles en bagatel: en Prophet er sjældent synderligt respekteret i sit Fødeland!

Da en afgjort Ulyst til Arbeide er eet af Befolkningens mest fremtrædende Charaktertræk, var det let at forudsæe, at, naar Gen eller Anden fik Ulyst til at smage dolce farniente, vilde han benytte Lægen som Skjærmbædt.

For at bøde paa de ved forstilt Sygdom frem-

komne Ulemper, har Bestyrelsen opfundet en Slags Sikkerhedsventil.

Det er nemlig bestemt, at, naar Gen er under Lægebehandling, bliver den Paagjældende indført i Sygebogen, og, saalænge Vedkommende staaer deri, er Retten til Udgang Søn- og Helligdage suspenderet.

Da denne er Befolkningens Ligtorn, som ingen ublid Berøring taaler, er Midlet probat.

I en Række af Aar har der paa „Frelserens Arbejdshuus“ været en Helbredelsesanstalt for den ubehageligste af Hudsygdommene („dobbelt F. imellem Fingrene“, som den kjøbenhavnske Gadeungdom i sin Tid benævnedes den efter den Stue paa „Almindeligheden“, hvor den Slags Patienter bleve behandlede.

I denne blev enhver dermed befængt Person, som var Lem i een af Fattigvæsenets Stiftelser, helbredet, medens de for andre Sygdomme indlagdes paa „Almindelig Hospital“.

Det vil maaskee være flere af Læserne bekendt — om end ikke af egen Erfaring — at Sygdommen i tidligere Tid hævedes ved Hjælp af Svovlbade, medens man senere anvendte Indsmøring med grøn Sæbe (som endnu er brugelig).

Denne med Grund berøgtede Sygdom bevirkes ved en for det blotte Øie knapt synlig Midde, som opslaaer sin Bopæl i Overhuden.

Lægen gaaer nu frem mod den, ligesom Borherre for længere Tid siden mod Jordens ugudelige Overflade: Sæben ødelægger den forstævnte ligesaa grundigen, som Vandfloden gjorde det af med den Sidste.

At Tvætningen forøvrigt ingenlunde har været overdreven behagelig, synes man med Grund at kunne slutte af den Omstændighed, at Fatter Noah efter Syndfloden led af formelig Vandstræk (mod hvilken han tog sin Tilflugt til „Glassen“.)

Sæbefuren er imidlertid utvivlsomt i langt høiere Grad generende, ja saa smertefuld, at den endog undertiden fremkalder formelig Feber.

Man skulde derfor rigtignok troe, at ikke Nogen lettelig vilde frivilligt aflægge et Besøg i den ubyggelige

Anstalt, men kun naar Nøden tvang ham dertil, og dog har det Modsatte været Tilfældet.

I mange Aar var det nemlig i Lazzaronklassen en brugelig Trafik, at producere kunstigt Jn..

Det skete nok ved Hjælp af Knappenaalsstik imellem Fingrene og paa Haandleddene, hvori man kom Tobaksfast; det mistænkelige Udseende, Patienten derved fik, ledte ham Udgangen til Elysium.

Ogsaa her var det muligt at forlænge Opholdet, ved en snild Manøver, nemlig Børstning med en rigtig stiv Børste.

Den derved frembragte Irritation af Huden kunde let bevæge den samvittighedsfulde Læge til at ordinere en ny Smørefuur, som forskaffede Bedkommende en Galgenfrist.

O, Tider! O, Sæder!

Gudstjenesten.

At Fattigvæsenet sørger yderst omhyggeligt for Fabrikarbejdernes aandelige Velvære, fremgaaer bl. A. af den Omstændighed, at Anstalten har en forholdsvis vel-lønnet Præst, hvis Hverv det er at opdyrke denne moralske Hede, der — Gud bedre det — er af temmelig betydelig Udstrækning!

Hver Søn- og Helligdag afholder han omtrent Kl. 9 Gudstjeneste i Anstaltens Kapel, hvorved han assisteres af Opsynsmanden ved Evangshuset som Degn.

Kirken besøges i Reglen af omtrent et Hundrede Fabrikarbejdere og næsten hele den kvindelige Besætning.

Dersom man med Apostlen Paulus vil benytte gode Gjerninger som en moralsk Gradestok, har Ladegaardens Sjælesørger kun liden Grund til at glæde sig over sin geistlige Virksomhed der; thi hvad Befolkningen paa sine Søndagsudflugter bedriver, hører nok næppe ind under den nævnte Kathedori.

Saa meget er i det Mindste vist, at Arbejdsdygtigheden hos Personalet er efter en Fridag overmaade ringe.

Da vi her have berørt Ladegaardens Kultusministerium, kunne vi ei lade uomtalt en herhenhørende Jn-

stitution, nemlig „Evangsskolen“, som var paa Anstalten i en Deel Aar, fra 1835 indtil 1849.

Dette aandelige Drivhuus var indrettet til Bedste for Børn, der i meget høi Grad vare tilbage i boglig Lærdom og ved deres betydelige Kadaver vilde stikke altfor meget af, naar de vare sammen med deres Landsfæller: Goliath og David vare som bekjendt ikke Klassekammerater, og det var først udenfor Skolen, at de gjorde hinandens personlige Bekjendtskab.

At der blandt disse Undermaalere ogsaa undertiden vare straffede Børn, er vist; men et saadant paatrykt Stempel var paa ingen Maade en nødvendig Betingelse for Udgang til „Konfirmationsfabriken“.

Saaledes benævnedes nemlig dengang spotviis Skolen efter sin Opgave: at præparere de Paagjældende til Aflæggelse af Konfirmationsløftet, hvilket man dengang ansaa for en god moralsk Assurance; nu derimod rangerer en saadan Sikkerhed med de Garantier, som England i Fredens Interesse paa Forlangende godhedsfuldt forshner Traktater med.

Det lille Garveri holdtes strengt affondret fra den øvrige Fabrik og havde foruden sin egen Lærer (Anstaltens Præst) tillige et særligt Opsyn.

Da Institutet, 1849 flyttedes til Kjøbenhavn, ansattes en Politibetjent som Inspektør ved samme.

Lærerne vare efter Sigende „Kavalleriudsættere“.

Den stiftede Navn og hed i Folkemunde: „Skolen for de fordømte Børn“, medens den officielle Titel satte et s. istedetfor d.

I den allernyeste Tid har den atter faaet et nyt, temmelig raffineret Navn, nemlig: „Extra Skolen“; man maa være Pokkers nøisom, hvis man vil gjøre sig Haab om der at faae lidt for Tanden.

Udgangstilladelse

have de i Arbeidsanstalten indlagte Personer*) hver Søn-

*) De Personer, som kun interimistisk ere indlagte paa Lædegaarden, fordi de egentlig ere hjemmehørende i en fremmed Kommune, nægtes aldeles Landgangslov; Anstalten anseer sig nemlig forpligtet til at være ansvarlig for deres Tilbedeværelse, naar de skulle hjemsendes.

og Helligdag efter afholdt Parade i Gaarden, hvor Mandfolkene stille paa 2 Seledder, Fruentimmerne paa eet, omtrent fra Kl. 10 Formid., indtil det bliver mørkt.

Om Sommeren skulle de imidlertid være hjemme til Kl. 8 om Aftenen, en Bestemmelse, der er i høieste Grad generende for dem. da det, hvis man ellers tør sætte Lid til deres høitidelige Forsikringer, først er paa den Tid, at man kan begynde at more sig rigtigt.

Et Ladegaardslem, der afhænder sin Skjorte til den bekjendte Ubekjendte.

Undtagelsesviis gives der Udgangstilladelse om Torsdagen for Mandfolk og om Fredagen for Fruentimmer, for at de, hvis det er deres Ønske, kunne see sig om efter Arbeide.

Den, der kommer hjem forsilde eller „beskjænkert“, faaer som det hedder i Nothvæltsen, „Karantin“ d. v. s. Indeholdelse i kortere eller længere Tid, efter Borgemeisterens nærmere Bestemmelse.

Straffen gaaer fra 1—8 Uger (sidstnævnte anvendes forøvrigt kun, naar Noget 16 Gange har gjort sig skyldig i samme Forseelse.)

For Udeblivelse fra Stiftelsen kan Straffen stige indtil 10 Uger.

Dimission.

De Personer, som frivilligt have meldt sig til Døtagelse i Arbejdsanstalten, kunne naturligtviis, naar de ønske det, igjen ogsaa forlade samme, forsaavidt det ei er sandsynligt, at deres Døgivende om at have Logis og Erhverv er urigtigt.

I modsat Fald anstiller Bestyrelsen først fornøden Undersøgelse i saa Henseende.

Underledes gaaer man imidlertid frem mod de Inddivider, som sortere under Politiets spicielle Tilsyn, og de Fruentimmer, der paa Grund af Løbsaglighed ere undergivne sammes faderlige Formynderskab.

Naar de nævnte Personer nemlig ønske at forlade Ladegaarden, indhenter man først Politiets Skjøn om, hvorvidt det opgivne Erhverv kan ansees for fyldestgjørende.

I bekræftende Fald fremstilles de for Politiet for at modtage det „Tilhold“, som bliver enhver af de under sammes Tilsyn hørende Personer til Deel, forinden den Paagjældende dimitteres til Selverhverv.

Det er en knyttet Næve, som Politiet venligt viser dem til Afsted for at indjage dem en gavnlig Frygt for at ssee ud fra Dydens Bane.

„Evangshuset.“

der ligger isoleret paa en lille Bakke, i ringe Afstand fra Arbejdsanstalten, blev ligesom denne etableret 1833.

Det er en Straffeanstalt, en Filial af Kjøbenhavns Lugt-Rasp- og Forbedringshuus, men i en mindre afstrækkende Form: Opholdet der virker ei saa demoraliserende paa Fangen eller saa infamerende paa hans „gode Navn og Rygte“ (hvis han endnu tilfældigviis har et lille Restparti af denne Vare.)

Naar Noget indsættes der, er det (i Genhold til Bl. af 9de Okt. 1833) enten ifølge en Politis og Kri-

minalkretsdom, som i et sjældent Tilfælde er indanket til Høiesteret, eller en Kjendelse af Fattigvæsenets Politikommision (der bestaaer af Vicepolitidirektøren samt Borgermesteren og Raadmanden i Magistratens 3die Afdeling.)

De Forbrydelser, for hvilke denne Art Straf idømmes, ere: Betleri og tildeels Løsgjænger, samt for Fabrikarbeidernes Bedkommende forffjellige Disciplinerforseelser, saasom: Slagsmaal, Opsætighed, Indsmugling af Brændeviin, uceremoniel Bortgang fra Ladegaarden (uden at tage Afsted med Vært og Værtinde og takke for den behagelige Tid, Bedkommende har tilbragt der) og Forvansknig af Fattigvæsenets Giendele (Salg, Pantfæning e. d. af det Personen betroede Linned og Beklædningsgjenstande) m. m.

Da denne Straffeanstalt oprettedes, havde den en særegen Afdeling, „Cellefængslet“, hvor man ved Hjælp af en fuldkommen Afsondring søgte at indvirke gavnligt paa de meest Forhærdede.

Der vare „mildere Celler“ og „den strænge“ med Klodser i Gulvet, som forhindrede Fangen i en regelmæssig Gang. (Sidstnævnte er nok forøvrigt kun blevet lidet eller slet intet benyttet.)

1848 blev Cellefængslet hævet og forandret til det nuværende Mandfolke-Evangshuus.

De inddømte Mand- og Kvindespersoner have en egen (sort- og hvidstribet) Dragt, hvilken antyder, at de ere Frænder til Tugthuussfangerne.

De have en særegen eensartet Forpleining (der udgjør en Deel af Straffen) nemlig Rumsford-Suppen som Middagsmaaltid hele Ugen igjennem og Grød om Aftenen.

I denne Diæt kan kun Lægen gjøre Forandring af Hensyn til Fangens Sundhedstilstand.

Fangerne arbeide naturligviis under Laas og Lulle og beskæftiges paa forffjellig Maade: Mandfolkene med Værkplysning e. d., Fruentimmerne med Strikning, Syning, Balbinering m. m. Det er en Selvfølge, at Mandfolkeafdelingen er omhyggeligt affondret fra Fruentimmerafdelingen; de have end ikke Gaardsplads tilfælles, idet denne ved et høit Blankeværk er deelt i to.

Der er kun indrømmet dem Gaardtneur til bestemte

Lider og under Opfigt, respektive af en Opsynsmand og en Opsynskone.

Fabrikarbejderne see de ikke noget til, undtagen naar de Søn- og Helligdage bivaane Gudstjenesten i Lade- gaardens Kapel, hvor de sidde affondrede under Tilsyn.

Det tilføedes heller ikke Noget at tale med dem.

Til Arbejder udenfor Evangshuset maa de ei benyttes.

Ligger en Fange syg paa Hospitalet, da regnes den Tid han er der, ei med til hans Straffetid.

Søgningen til denne veldædige Anstalt er — hvad der just ei gjør den kjøbenhavnste Befolkning synderlig Vre — saa stor, at Etablissementet med sin bedste Billie ei er istand til at tilfredsstille alle sine Kunder paa een- gang: Mange maa gaae i flere Maaneder og vente, ind- til de endeligt kunne optages.

Paa Grund heraf har man paabegyndt en Udvidelse af Evangshuset, hvilket vil paaføre Kommunen en Udgift af c. 2000 Rd.

Tillæg.

Det affondrede Arbejdslokale paa Fabriken

er den allernæste Tids Opfindelse.

Det vender ud til Gaarden og er saa rummeligt, at 24—25 Arbejdere kunne beskæftiges der.

Personer, som Bestyrelsen har et godt Die til, men ei ret vel paa anden Maade kan komme tillivs, hensættes der til Arbejde.

Da Maden bringes dem ind i Arbejdsstuen, hvor den fortæres af dem, ere de aldeles affkaarne fra dag- ligt Samkvem med de øvrige Arbejdere.

Denne fuldkomne Isolation er i høieste Grad generende for Folk, der ere af en saa selskabelig Natur, som Ladegaardslemmerne i Almindelighed ere.

Derfor har ogsaa een af de mest berøgtede Brændeviinsmuglere nu skaaet sine Blærer (ved Hjælp af hvilke Kontrabandvarerne bleve indførte) istykker, idet han udraabte:

„Finis Poloniaë!“ d. e. „Potten er ude!“

III.

Charakteristik af Befolkningen og Biographier af diverse Notabiliteter.

Vi maae nu bede Læserne om at træde lidt nærmere for at tage de bedrøvelige Skikkelser i nøiere Oiesyn, dette triste Asyl huser: de ere alle Soldater, der have trukket sig ud af Livets Kamp som Individider.

Først og fremmest dannes den faste Stok af løsladte Forbrydere samt den navnløse Hob, der ernærer sig „ved hvad som forefalder.“

Fremdeles er der Repræsentanter for alle mulige Slags Haandværk, forskjellige Handlende, Søfarende, Skolelærere, Studenter, Kunstnere og Videnskabsmænd en enkelt kasseret Standsperson, ja, der har end ikke af og til været Mangel paa Præstemakulatur.

Alle disse ved Fødsel og tidligere Livsvilkaar saa forskjellige Individider ere indbyrdes forenede ved een rød Traad: det er saagodtsom altid et dovent og lastefuldt Liv, der har bragt dem saavidt.

Drukken sja b sender de allerfleste Rekrutter dertil, ligesom den ogsaa afgiver værdifulde Bidrag til Forøgelse af Sindsyge-Hospitalernes Befolkning.

Blandt de til Forbryderverdenen hørende Individider, som have gjæstet Anstalten, er der næppe Noget, der har staaet i større Ry hos det simple Publikum end

Mestertyven Ole Ta'sen,

saaledes kaldtes han i Almindelighed, fordi man formodentlig antog, hans Valgsprog var: „Det er saligere at ta'e end at gi'e.“

Hans egentlige Navn var forøvrigt: Taraldsen.

Faderen var Baadsmand i Holmens Tjeneste og døde 1807. Saa fik Ole Stedsfader, nemlig Sluproer og senere Sandmand Lars Olsen, hvis Søn Thomas Larsen endnu lever som Lem paa „Almindelig Hospital“.

Sidstnævntes Beivillie skulder Forfatteren til dette Arbeide forskjellige værdifulde biographiske Oplysninger angaaende Ole.

At han maa ansees for en god Hjemmelsmand, fremgaaer ligefrem af den Kjendsgjerning, at Retfærdigheden i sin Tid har paatrykt ham sit Stempel: saaledes garanteret Flæsk kan nydes uden Fare for Sundheden.

Allerede som Dreng var Ole i Besiddelse af det Snille og den Fingersærdighed, der senere gjorde hans Navn saa vidtberømt.

Halbroderen Thomas erindrer saaledes godt endnu,

hvorlunde Ole en Dag kom hjem fra Søetatens Musikskole (hvor han uddannedes til Hornblæser) med sin høie spids-pullede Hat — denne Slags Hovedbedækning var dengang reglementeret for Holmens faste Stof — fuld af Rigsdalersedler, Udbyttet af en heldig Fangst.

Endnu som Grønffolling viste vor Helt stor Interesse for det smukke Køn, hvis uværdige Repræsentant „den hvidhaarede Marie“ for første og sidste Gang bragte ham i Fidesfadet

For nemlig at tilkjøbe sig hendes Gunst, der ubeldigviis var tilfals, stjal han en Aften et Gulduhr fra „en Mand ved Komediehuset“, blev grebet og til Trods for sin Ungdom inddømt i Lugthuset paa Christianshavn, hvor han nok var 1817, da en Deel af Fangerne gjorde Revolte og stak Ild paa Straffeanstalten.

„Brændt Barn styrer Ilden“, og det gjorde Ole ogsaa troligt, saa at han i sit lange Forbryderliv, skjøndt han utallige Gange har været mistænkt og anholdt af Politiet, dog aldrig senere er blevet straffet.

At han saaledes bestandigt vidste at undgaae de Snarer, Justitias Haandlangere stillede for ham, gjør unægteligt hans Forstand stor Ære, og det saameget mere som hans Ansigt var let kjendeligt, idet Kopperne havde givet samme en skuffende Lighed med et Logulv, hvorpaa der er tærsket Ærter.

Blandt dem af hans Meriter, som have været Gjenstand for mest Omtale i sin Tid, skulle vi blot anføre nogle faa.

Engang da han sad i Politiarrest, drak han i Forening med en anden Arrestant Niels Andersen den ellers faa aarvaagne trehovedede Cerberus, Bægteren Ebletofte saaledes paa Belsen, at denne Hædersmand og hans Nøgelnippe vare i Seierherrernes Bold.

Ole var imidlertid altfor flog til at benytte Leiligheden, som frembød sig, til at sætte sig i Frihed, men nøiedes med at have overgivet sin Plageaand til Prostitutionen.

En Dag mødte Ole, der var paaklædt som en fin Mand, ved Banken en Bonde, som spurgte ham om, hvor det var, han skulde hen for at faae en Hundreddalersjeddél byttet.

Ole svarede uden Betænkning :
 „Det er hos mig; men du kommer forfildt — jeg
 har allerede luffet mit Kontor, saa du maa komme igjen
 imorgen Formiddag Kl. 10 præcis.“

Bonden gav ham nu mange gode Ord for at faae
 ham til at gaae tilbage og vejle Sedlen.

Længe stod han imod; men endeligt gav han brum-
 mende efter, modtog Sedlen og gav Manden Ordre til
 at vente paa ham der; overvældet med hans Takfigelser,
 fjernede Ole sig saa.

Efter nogle Timers forgjæves Venten gif der ende-
 ligt et Lys op for den godtroende Bondemand, og han an-
 meldte for Politiet, hvorledes han var bleven hjulpet.

Den Assessor, der fik Sagen til Behandling, lod
 naturligviis strax Ole hente ved en Betjent: naar der var
 noget Aparte paa særde dengang, kom denne Dannemand
 altid først og fremmest i Betragtning.

Synderen var i sine Arbejdsklæder og blev ufor-

tøvet konfronteret med den Bedragne; men denne nægtede paa det bestemteste, at det var Gjerningsmanden.

Assesoren lod saa Ole bringe til sit Logis og isøre sig sine Søndagsklæder, hvorefter han i dette Kostume atter fremstilledes for Bonden.

Denne paaastod nu diebliffeligt, at det var Kjæltringen, og erklærede sig villig til at aflægge sin „Salighedsed“ derpaa.

Ole lod sig ikke bringe ud af Fatning, men vendte sig om til Forhørsdommeren med de Ord:

„Ja, der seer De jo, Hr. Assessor, Oget er reent fulleret: gif Assesoren hjem og tog andre Klæder paa, saa sagde han strax, det var Dem! Der er ikke Noget at stille op med det Menneſte!“

Som sædvanligt maatte Justitien til syvende og sidst slippe Fuglen ud af Buret, uden at kunne faae Leilighed til at stække Bingerne paa den.

Forbryderbanen var forøvrigt dengang ingenlunde let.

Den Behandling, der blev en Anholdt til Deel, var temmelig henstusløs, for ei at sige brutal, og, var der fremkommet graverende Indicier, maatte den Baagjældende „gjenneemgaae Stokhuusretten“*).

Da Traktementet der udelukkende var Rottingslag i bredfuldt Maal, blev Arrestantens Mandhaftighed sat paa en haard Probe (der nok var ligesaa alvorlig som Dis-pacheur-Examen nutildags).

Heltens fordeelagtigste Entreprise paa hans lange eskamoterende Vandring gjennem Livet var utvivlsomt Affairen med „Jøden i Charlottenlund“, efter Sigende en Grosserer (NB. af den gamle Skole, een af Nutidens vilde den Malhør ikke let have kunnet hænde).

Assisteret af Brødrene Ferdinand og Carl S. frafjal han nemlig den ærlige Mosait, der efter en heldig Forretning søgte Retretation i den smukke Skov, en Tegnebog med 1500 Rdlr.**), i, en i de Lider meget betydelig Sum.

*) Navnet h'ndrer fra, at Exekutionen foregik ude i bet hæværende Slaveri, som dengang almindeligt kaldtes „Stokhuset“.

**) Efter anden Angivelse var Summen 3000 Rdlr.

Lyveriet kom nok egentlig ikke strax Gjerningsmændene til synderlig stor Nytte; derimod paaførte det som sædvanligt Politiet mange Bryderier med Undersøgelsen, der naturligviis for Oles Bedkommende var aldeles frugtesløs.

Blandt simple Folk, der altid ere villige til at skjænke „Geniet“ deres udeelte Beundring, har der i tidligere Tid cirkuleret mange Fortællinger om „Nestertøvens“ fast vidunderlige Behændighed: kun een af disse skulle vi anføre, da vi kunne borge for dens Sandfærdighed.

Da Ole for Politiets Skyld maatte kunne opvise lodligt Erhverv, gif han dagligt — begribeligviis blot for et Syns Skyld — paa Holmen for at søge Arbeide som Pligtssjover.

En Morgen kom han i Passar med denagl. Sommeropsynsmand, den saakaldte Inspektør Ipsen. Denne ledte Talen hen paa Oles formeentlige store Fingerrfærdighed og opfordrede ham til at aflægge en Prove derpaa ved at nappe hans Uhr, som han iforveien havde gjemt omhyggeligt.

Merkurs værdige Discipel svarede, at saadant Noget var lettere sagt end gjort: i Almindelighed var det grumme vanskeligt, i nærværende Tilfælde aldeles umuligt — „det gav Fornuften“.

Ole vedblev derpaa at sladre med Inspektøren om allehaande Gjenstande en halv Snees Minutter, hvorpaa han sagde Farvel og gif sin Bei, men vendte strax tilbage for at faae vide, hvormange Kloffen var.

Da Ipsen vilde tage sit Uhr op, havde han nær tabt baade Næse og Mund; thi Uhret var fløiten til Trods for den omhyggelige Emballage.

Ole trak det nu leende op af sin Lomme og leverede Eieren det tilbage.

(Det er rimeligviis baade første og sidste Gang i sit Liv, han har baaret sig saa samvittighedsfuldt ad med slige Værdipapirer.)

Da Politiet ei kunde faae Bugt med Gavthven, sendte det ham et Par Gange bort*) (til Holland); men efter kort Tids Forløb vendte han atter tilbage.

*) Det nuværende Politi har atter optaget den gamle Praxis i saa Henseende og det med god Grund: man pleier jo

Skuepladsen for en Forbryders Udaad ndover altid en uimodstaaelig Tiltraefningsstraf over ham: paa sin personlige Sikkerheds Bekostning omkrædser han Stedet, ligesom Duerne Slaget, hvor de ere udflaekfede.

Ifølge Halvbroderen Thomas's Forsikringer skal Ole dog ogsaa have gjort noget Godt her i Berden, ifjondt han desværrer ei naaede at blive Dannebrogsmænd derfor.

Paa „Frelserens Arbejdshuus“ reddede han nemlig efter Sigende engang afd. Inspektør Hansens Liv, der var stærkt truet af den oprørste Befolkning.

Da Westertypen, der var undergivet Politiets faderlige Formynderskab, ei havde Haandelag til at ernære sig paa en ærlig Maade, tvang denne Autoritet ham til at henleve en Række af Aar paa Ladegaarden.

Ogsaa her vidste han at gjøre Penge, dog ei ved sin Fingersærdighed, men derimod ved sit gode Hoved.

Han drev nemlig Vexelleerforretninger der.

Paa „Landstedet“ er der nemlig i Cirkulation blandt Befolkningen to Slags Mønt: Blikpenge og Bankens Baluta.

Da Brændeviin, der som bekjendt er Fabrikarbejdernes kjæreste Drik, kun kan faaes pr. Kontant udenfor Anstalten, ere rede Penge i Reglen i høi Kurs, ofte næsten det dobbelte af „Bliktegn“.

Indtræder der derimod flere Helligdage i een Uge, paa hvilke — som anført — første Afdelings Medlemmer ingen Middagsmad faae leveret, men maa tilkjøbe sig samme i Markententeriet for Anstaltens Mønt: saa kunne disse to Møntforter staae al pari.

Hvorledes det forholder sig med Ladegaardens Pengevæsen, vil man kunne faae god Indsigt i ved Hjælp af nedenstaaende Brev, der maaskee ogsaa vil have anden Interesse for Læserne.

ikke at glemme paa Affaldet fra Regle, Haar og Stjægl
Det er imidlertid kun Skade, at den Sum, som ifølge Budgettet anvendes hertil, er saa ubetydelig (800 Rd.).

Den skandinaviske Idee har forøvrigt i høi Grad lettet Sverrig sin Renovationsudfordring, saa at det ei behøver herpaa at anvende Kontanter, som so ere temmelig knappe derovre.

Det er skrevet i Choleratiden 1853 af en Fabrik-
arbejder, under et Anfald af Sindsforvirring, til den der
assisterende Læge, hvem Patienten i sin Bildelse antog
for Kong Frederik den Syvende, skøndt disse to Herrer
nok ei havde Andet tilfælles end et temmelig rigeligt
Embonpoint.

(Udskrift: „Til Kongen Frederik den Syvende. Kl. 4“.)

„Til Kongen.

Deres Maiestædt Undskylder min Driftige skrivelse.
Da jeg nu er kurreret; Takker jeg Dem mange Gange
for Deres Maiestædts Serdeles Omhu og Gode Pleie.

Jeg tillader mig at lade Dem vide, at der er een
Pige ved Navn Trine Mikkelsen her paa Ladegaarden
haver jeg i den Tanke engang givet i min Sygdom 2 ß
engang en Solv 8te Skilling engang 2 ß Rober at hun
skulde lade mig faae Blikpenge for dem men jeg har kuns
faaet 6 ß .

Deres Maiestædt maa Bide at her paa Ladegaarden
er det den mode at for 4 ß Solv faaer man Almindelig
6 a 7 a 8te skilling Bliktegn igjen.

men hun har kuns eengang ladet mig bekomme 6
skillings Blikpenge og hun lader til at jeg ei heller skal
have fleer for den Solv 8te skilling som Jeg jeg saa suurt
havde erhvervet mig.

Jeg folgte nemlig kan Deres Maiestædt tænke et
Par nydelige Beenklæder som jeg nylig havde kjøbt paa
Store Kjøbmagergade og givet 2 Rigsbankdaler for til
Snedker Schalts for 4 R Blik 1 R Solv paa Grund af
jeg havde den daarlige finger paa den Høire Haand og
ikke kunde fortjene noget til Hjælp.

Troer Deres Naadelige Maiestædt ikke at jeg ikke
kunde faae dem tilbage *) na r jeg gav ham sine 5 R
tilbage?

Allerunderdanigst Tiener
C. A. Th—. Snedker.“

*) Brevskriveren vilde forøvrigt have været daarligt tjent
med, om Kjøbet quæstionis var gaaet tilbage; thi den

For omtrent en halv Snees Aar siden blev Ole Tarraldsen alvorlig syg og derfor indlagt som Patient paa „Almindelig Hospital“ (Stuen Litra U, hvor han var almindelig afholdt saavel af Patienterne som Opvarningskonen paa Grund af sit beleevne Væsen). Her endte han da efter et kort Sygeleie sin jordiske Virksomhed.

Efter sin Død viste han sig imidlertid endnu engang i Publikum.

Da der nemlig i sin Tid paa Chirurgisk Akademi var Examenstprøve i operativ Chirurgi, befandt det Lig, hvorpaa Operationerne skulde foretages, at være „Mesterthvens“*).

Han gjorde saaledes lidt Gavn efter Døden, maaskee til en Smule Erstatning for, hvad han her i Livet havde forsømt.

Om Manden (der efterlod sig nogle og firfjendsthye Daler Kontant, som han ved sin Indlæggelse i Hospitalet havde skjult i sine Støvler**) tillige har havt Livsarvin-

midlerlidige Eier Snebkeren, der kun havde halvandet Been, havde ladet Beenklæberne sye om til sig, saa at Patienten, hvis han skulde have Gavn af d m, først havde maattet lade sit ene Been amputere.

*) De Raager, der afgaae ved Døden i Straffeanstalten paa Christianshavn, tilkalde som lovligt Bytte Dissektionsstuen paa Chirurgisk Akademi, hvor de Studerende øve sig i Brugten af Kniven.

Det samme er Tilfældet med de afdøde Lemmer paa „Almindeligheden“, hvem ingen Frænde eller Ven gjør Krav paa.

Som en Følge heraf har Dissektionsstuen altid haft fuldt op af Materialer, og hvert Kadaver kostede kun de Studerende 15 Mk., hvorimod et saadant i London er meget dyrt (over et Pund Sterling).

Den Skik, at Fattigfolk mere og mere benytte Ligkasserne, har imidlertid gjort betydeligt Staar i Dissektionsstuens Forretninger, hvorfor ogsaa afdøde Professor J. var grumme gnaven derover og kaldte det „et sammeligt Uvæsen med disse Ligkasser“.

**) Halbroderen var meget villig til at overtage Arven; men Fattigvæsenet gjorde naturligviis Krav derpaa, til ikke ringe Uregresser for Thomas, der meente, at han, naar Alt kom til Alt, maatte være nærmere i Familie med den Afdøde end denne hæderlige Autoritet.

ger til denne Formue, er ei med Sikkerhed oplyst. Saa meget er imidlertid vist, at han med et offentlig Fruentimmer ved Navn Lovise Ahlmann har havt et Barn, og det er høist sandsynligt, at det endnu er ilive: der er jo god Spirekraft i — „Slavestrø“.

„So endet die Geschichte
Von diesem Bösewichte!“

Hæleren ligesaa god som Stjæleren.

Det er bekjendt nok, at Tyvhaandteringen trives daarligt, naar de, som beskæftige sig dermed, ei ere saa heldige at staae i Forbindelse med Mellemænd, der ere istand til at afsætte Varerne, hvilket Producenterne ei godt selv kunne uden at udsætte deres personlige Sikkerhed for Fare.

Paa den Tid, vi nylig have berørt, var der en saadan Bæremægler (alias: Hæler) her i Byen, nemlig en Bærtshuusholder i Lille Kongensgade ved Navn Nagel.

Under sit Ophold i Anstalten paa Christianshavn havde han knyttet Handelsforbindelser med forskjellige „agtede Huse“ her i Byen, og optraadte efter sin Dimission som Agent for samme.

Bærdifulde Gjenstande kunde Tyvene altid gjøre Regning paa at faae affatte hos ham, medens Rossen dengang — som nu — gik i Jernkræmmerne.

Disse brave Handelsmænd vare ifølge Opinionen autoriserede Hælere, idet man paastod, at Ingen kunde faae Bevilling som saadan, medmindre han havde været et Aar i Forbedringshuset.

Dette beroede imidlertid vist paa en Misforstaaelse: Sandheden var nok egentlig, at den Handel var Veien til Straffeanstalten.

Trafikken hos Nagel gik for sig paa følgende Maade.

I Forstuen var en aflaaft Mellemmand, som fornedet havde en Nabning, der nok dækkedes indenfra ved en nedfaldende Lem.

Naar en Tyv kom med sine Koster, stak han dem ind gennem Gullet, hvorpaa han gik ind i Beværtningen og forlangte en Forfriskning, idet han tillige gav Bærten et lille Bink.

Denne bragte naturligviis, hvad der var rekvireret, og forsoiede sig derpaa ud for at tage Leverancen i Dieshn.

Naar Gjaesten saa gif, fik han tilbage paa de Benge, han tilshneladende leverede Barten, hvad denne — efter en vistnok kun lidet samvittighedsfuld Burdering — vilde give for Kosterne.

Det er en Kjendsgjerning, at bemeldte Nagel stod i Maskopi med Lyvene, sa, det hed sig endog iblandt dem, at han kunde skaffe Folk bort til Sverrig; men der er paa den anden Side ogsaa en til Wisshed grændsende Sandsynlighed for, at dette amphibialste Væsen tillige har staaet i Forhold til Politiet.

Uf hvad Bessaffenhed denne Liaison har været, veed

nu maaskee ikke nogen Anden med Bished end den forhen-
værende Politidirektor.

Kimeligt er det imidlertid, at Hæleren alene har
indrømmet Politiet Forkjørsret med Hensyn til Kosterne,
saa at det pr. Kontant kunde udtage af disse, hvad det
vidste Gieren særligt vilde interessere sig for at faae
tilbage.

Skjøndt Tyvene vare Mandens bedste Kunder, viste
han sig nok ikke altid tro mod dem, men skal endog under-
tiden være optraadt som Angiver, naar det smed noget
Klæffeligt af sig.

Man seer heraf, at denne noble Person havde to
Ansigter ligesom den romerske Guddom Janus (der for-
modentlig i Distraction har forglempt at sikke sig Eneret
i saa Henseende).

Digteren Henrik Herz siger i „Amors Genistreger“,
at der er ligesom et Forbund mellem gode Menneſker.
Det er ligesaa sandt som smukt.

Vist er det imidlertid paa den anden Side, at og-
saa Lasten lænker sine Trælle til hverandre.

Bor Referent med Hensyn til det Nagelste Etablisſe-
ment har næsten med Begeistring omtalt de forforne
Svende, som i sin Tid søgte der.

Stangjæster vare de egentlig ikke paa Grund af de-
res Metier, der ofte var Skyld i deres Forsvinden paa
meget lang Tid; men, naar Omstændighederne tillode dem
det, vendte de dog atter tilbage til denne yndede Mar-
fedsplads.

Efter hans Fortælling var det stedse „Kjernekarle“,
der indlogeredes i „Taarnene“.

Som bekjendt var i tidligere Tid Fangetaarnene i
Citadellet Frederikshavn Depotet for de farligste Tugt-
Rasp- og Forbedringshuusfanger.

Der var der ret god Garanti for, at det store Pu-
blikum kunde blive forſkaanet for deres lidet behagelige og
temmelig farlige Selskab.

De overordentlig massive Mure gjorde, som det syn-
tes, et Gjennembrud aldeles umuligt, og de to udenfor
hvert Taarn posterede Jægere, som havde skarpladte Rif-
ler, havde de strængeste Ordre til at passe godt paa.

Om Aftenen efter Tappenfreg og hele Natten igjen-

nem, inden Reveillen lod, hørtes derfor over den lille tavse Militærkoloni hvert Kvarter deres Raab:

„Skildvagt! Giv Ugt!“

Fangerne beskæftigedes navnlig med Værkplysning, og deres Forpleining var langt bedre end deres Kammeraters paa Christianshavn, der maatte døie det dengang saa almindeligt affhyede Hestekød.

Taarnfangernes Middagsmad var saa god, at, naar Underofficererne ved de to i Kastelet liggende Jægerkorpser kunde i Marketeriet paa Grund af, at den almindelige Soldatermad var sluppet op, faae fat i Fangekosten, vare de meget glade.

En sliq Kjælen for Forbrydere forekommer os at være en meget ilde anvendt Humanitet!

Der var mange nævenyttige Folk blandt Fangerne, og de dannede af Værk forskjellige kuriose Ting.

Saaledes fabrikerede een af dem et Uhr (af lutter Løvværk) og det blev foreviist for Christian den Ottende; men for Fangen slog ei Befrielsens Time ved Hjælp heraf; thi den kloge Konge meente nok, det var farligt at slippe saa fingernem en Person ud.

Der var uavalig tre Forbrydere derude, som vare Gjenstand for vor hæderlige Referents usfrømtede Beundring; det var: Hans Pøsegrod, Peder Bajads og „Lalle“.

Sidstnævnte havde som ganske ungt Menneffe frekventeret „Frelserens Arbeidshuus“, og kom senere i Tugthuset, hvor han, skjøndt han var lam i den ene Side, lod en Opsigtsbetjent smage Kniven.

Paa Grund heraf flyttedes han ud i „Taarnene“ (efter at være idømt Tugthuustraf paa Livstid) og blev hvert Aar paa den Dag, han havde stukket Opsynsmanden ihjel, pidstet paa Galmtorvet

Næsten med Begeistring fortalte vor hæderlige Referent, hvorlunde „Lalle“, naar han skulde føres bort til Eksekutionen, med cynisk Humor pleiede at sige: „I dag er det min Geborsdag!“

Efterskrift.

Blandt den af Merkurs Bedrifter, som man var mest stolt af i det berøgtede Huus i „Lille Kongensgade“

„I dag er det min Geborsdag!“

(hvor der tillige var Jomfrubuur) skøndt man naturlig-
viis ei turde lade sig videre mærke dermed, var der næppe
nogen, der satte Politiet mere i Garnis og Forlegenhed
end det Dyveri, som i sin Tid blev begaaet i det her-
værende katholske Kapel, hvorved Sølvmonstrantsen, (der
som bekendt gjemmer den indviiede Hostie) gik tabt. I

sin Forbittrelse lod Politiet hele Forstuen brække op, og baade Bærten og Bærtinden maatte vandre i Arrest; men Alt var forgyæves: Smeltebiglen havde gjort sin Pligt. Keiseren af Østerrig var saa ædelmodig at erstatte Tabet ved at forære Menigheden en ny Monfrants.

Tiden har gjort det lille Huus, der har spillet en saa stor Rolle i Politiets Annaler, ukjendeligt; Seymann kjøbte det nemlig og lod det ombygge. Det er Nr. 12 (nyt Nummer.)

Abelard og Heloise.

Dansk Estertryk.

I en lang Aarrække fungerede der paa Ladegaardens Fruentimmerssygestue som Krankenvogteriske en Kone fra Landet, der gik under Navnet Mo'er Mathiesen.

Det var en lille ilter Bondekone med mørkegraae lynnende Dine og meget livlig i sine Bevægelser.

Hun opfyldte samvittighedsfuldt sine Pligter, men holdt tillige streng Jusfitts blandt sine uregjerlige Patientinder.

Den Kjøp, hun bestandig gik med i Haanden, var „ei blot til Lyft“.

Foruden dette sit Embede ved Sygepleien havde hun ogsaa en lille Ansættelse paa Anstalten, nemlig at føre Tilsyn med Inspektørens Kalkunflok, der i Fredstid i Reglen bestod af en Snees Individuer.

Dette i det Mindste ligesaa vanskelige Hverv røgtede hun ligeledes med megen Omhu og Dygtighed.

Til sin Assistance i denne Retning havde hun en temmelig stor Hund ved Navn Svip, en uægte Descendent af Grævlingeracen, og den var en sand Virtuos i sit Fag.

Det er bekjendt nok, at Kalkuner, der efter deres Død paa et velbesat Bord vise sig saameget til deres Fordeel, i levende Live ere nogle meget vanskelige og ubehagelige Skabninger.

Da de, som der paaftaaes, lide af „Humørsygen“, søge de altid, naar de i den gunstige Aarstid drives ud i det Frie, at skjule sig rundt omkring paa Markerne, rimeligviis for at de i Gensomheden uforstyrret kunne hengive sig deres melankolske Tanker.

Det samme var naturligtviis ogsaa Tilfældet med Inspektørens Kalkuner, der paa ingen Maade dannede en hæderlig Undtagelse fra Reglen.

At have Desertørerne samlede, naar Hjemmarschen til de reglementerede Maaltider skulde finde Sted, var saaledes ingenlunde nogen let Sag for Mo'er Mathiesen; men Svip forstod mestertigt at oplede Hypochondristerne og uden at tilføie dem nogen Overlast tringe dem til at trække hjemad, saa at Kommandøren ved Ankomsten paa Allarmpladsen altid havde sit Mandskab fuldtalligt.

Ja, Svip formaaede endog ved Hjemkomsten at holde Fuldmægtigens Kalkun, en Singleton, som for Selskabs Skyld havde deeltaget i Ekspeditionen, borte fra de øvriges Fællesmaaltid, hvor den med Fornøielse vilde møde som Enhyltegjæst.

Mo'er Mathiesen var Enke, uden Børn, medens Svip derimod var Enkemand med en Søn.

(Denne havde af Personalet i Daaben faaet Navnet „Snaps“, det kjæreste Ord i sammes Dictionære, og var Alles Yndling, indtil han, da han indtraadte i en selvstændig Livsstilling, for bestandigt forlod Anstalten).

Mo'er Mathiesens tidligere Liv var bedækket med et romantisk Slør, som vi nu skulle tillade os at løfte lidt i Veiret.

Hun var gift med en Huusmand, og de levede i gode Aar; men, skøndt hun skal have megen Godhed for sin Egtefælle, var hun dog uhykkelig. Hun plagedes nemlig stærkt af Ekinshyge.

Hvorvidt denne stygge Lidenskab har haft nogen faktisk Grund, skulle vi lade uafgjort; hun ansaae imidlertid selv Nabøens Kone for en begunstiget Medbejlerinde.

Piint af Jaloustens Furiere hævnedes hun sig en Morgenstund paa sin, formentlig skyldige, sovende Egtefælle paa samme barbariske Maade som Heloises skjændige Onkel i sin Tid paa den stakkels Abelard, hvorpaa hun

triumpherende begav sig ind til Nabokonen for at notificere det Passerede for hende.

Manden døde som en Følge af den begaaede Forbrydelse, og Mo'er Mathiesen blev dømt til Tugthuset paa Livstid, men benaadedes, paa Grund af sin gode Opførsel og Forbrydelsens Beskaffenhed, efter nogle Aars Forløb, hvorefter hun afleveredes til Ladegaarden som fast Inventarium.

Under sit Ophold her var hendes Vandel i det Hele taget ulastelig, hvorfor der bl. A. var tilstaaet hende den usædvanlige Begunstigelse een Gang ugentlig om Sverdagen, at gaae ned paa Broen for at gjøre sine smaa Indkjøb af Urtekravare o. d.

Med Hensyn til Moralitet stod hun utvivlsomt over sine Ulykkesfæller.

Hun var saaledes ingenlunde forfalden til Drik, men nød blot til Forfriskning „kulorte Snapse“, og hendes Begreber om Mit og Dit vare endeel strengere end det store Publikums derude.

Smidlertid cirkulerede der dog i sin Tid med Hensyn til hende et uhyggeligt Rygte om en Kaffeand, hvormed det ikke hængte rigtigt sammen.

For en halv Snees Aar siden blev hun, da hun i Alder af 87—88 Aar var utjensdygtig paa Grund af Gigt i Ledemodene, indlagt som Lem paa „Almindelig Hospital“, hvor hun efter kort Tids Forløb afgik ved Døden.

Svip, hvis Fortjenester naturligtvis forlængst vare forglemte, maatte, da hans Madmoder forlod Anstalten, paa „Skolen“.

Sic transit gloria mundi!

„Vigen ved Euen“.

De fleste af de ulykkelige Fruentimmer, som i Hovedstaden ere hjemfaldne Prostitutionen, ende deres sorgelige Tilværelse som Lemmer paa Ladegaarden.

Blandt disse „Fortable“ har næppe Noget været

mere berømt for sin Skønhed og Ynde end i sin Tid Emilie Petrine Høgwaldt.

Hun var født 1807 og Datter af en Svensker, som var Opfyndsmænd ved Redningsapparaterne til Bedste for dem, som vare forulykkede paa Søerne.

Han boede i det lille Huus ved Bøblingesøen (med det halvt hvide og halvt sorte Skilt) som Kjøbenhavns betænkelige Udvidningsdrift har bragt til at forsvinde allerede for flere Aar siden.

Han holdt der en lille privat Shop og drev sin tidligere Haandtering Fiskeriet for sin Fornøielses Skyld.

Afsdøde Oberst Helgesen, Helten fra Fredrikstad, opholdt sig i et Par Aar af sit eventyrlige Liv (1840 - 43) i Kjøbenhavn, hvor han levede — kummerligt nok — af en lille aarlig Understøttelse fra Christian den Ottendes Raadessekretariat.

Meget tidligt om Morgenen foretog han daglig for sit Helbreds Skyld en Spadseretur over Bolden og langs med Søerne, og, da han var en stor Jagt- og Fiskeri-Amateur, stiftede han Bekjendtskab med Svenskeren, der for Fiskeriets Skyld ligeledes var tidligt paa Benene, og det morede ham meget, naar han spadserede forbi, at faae sig en lille Pasfiar med ham.

I de simple Omgivelser i sine Forældres Huus opvokrede den lille Emilie, og hun fortryllede Enhver, som saae hende, ikke blot ved sin Skønhed og sit nydelige Bæsen, men ogsaa ved sin Hjertensgodhed.

Da hun var en tretten—fjorten Aar gammel, kom det Fouraauzste Konstberiderselskab til Kjøbenhavn og gav Forestillinger i den Cirkus, som var paa Nørrebro (men senere afbrændte).

Truppens Komiker var den her senere saa bekjendte Bajads Mancini.

Han opdagede snart Rosenknoppen, der endnu ikke havde aabnet sig ret, og — glædede sig ved Synet deraf.

Efter sin Konfirmation blev hun — ifølge sin egen Fortælling — indført i Livet, der for hende var saa rigt paa Omstiftelser, som Kourtsiane af en Lieutenant L. ved Kastelsjægerne.

En tidligere, nu afsdød Direktør for Ladegaarden har

fortalt Forfatteren, at, da han engang var inviteret til et Ungkarleselskab, som een af de fremmede Chargés d'affaires gav for sine herværende Kolleger og Venner, præstderede som Fruer ved Thebordet — „la donna di lago“!

Senere maa hendes Liaisons imidlertid have været af en beskednere Bessaffenhed; thi 1839 mødte hun, rigtig nok klædt i Fløiel og Atlas, men tillige besængt med Hudsygdom, paa Frelserens Arbeidshuus, for at gennemgaae en Kuur der, og der cirkulerede det uhyggelige Rygte om hende, at hun var forlovet med en Ungkarl, Namens Peter Klumpfod.

Stærkt omtumlet af et lastefuldt Livs Storme, maatte hun omtrent 1850 paa Grund af Haveri søge Havn paa Ladegaarden.

Under sit Ophold her blev hun af den taknemlige Venus vulgivaga til Belønning for sin tro, om ikke lange Tjeneste begavet — for første og sidste Gang i sit Liv — med et Barn, en usjel lille Dreng, der snart døde, til stor Sorg for den sømme Moder.

Efter nogle Mars Forløb blev hun paa Grund af en Hjertesygdom indlagt paa „Almindelig Hospital“, hvor hun afgik ved Døden.

Da ingen Ven eller Frænde gjorde Paastand paa Riget til Jordfæstelse, maatte det gjøre et uhyggeligt Afstedsbesøg paa Chirurgisk Akademi, før det vandt Gravens Fred.

Saaledes endte een af Guderne saa rigt udstyret Kvinde, der under gunstigere Livsforhold havde kunnet blive en brav Mandts Lykke og Stoltthed!

En omvandrende Troubadour.

Motto: Hoh! Hoh!!! Mine Herrer!!!

Tyroler Ferdinand.

Det glæder os, at vi paa vor triste Reise gennem Orkenen kunne lade Læseren hvile lidt i en smilende Dase.

Bed de korte biographiske Notitser, vi her skulle meddele angaaende en høit fortjent Kunstner, der er Publikum tilfulde bekendt, maae vi naturligviis tage visse Hensyn til den hæderlige Personlighed, der er sammes Gjenstand, og behandle vort Thema med al den Skaansomsomhed, som vor Forkjærlighed for den nøgne Sandhed paa nogen Maade vil tillade os.

Man vil desværre vist næppe troe os, naar vi berette, at den Mand, som i mange Aar har taget til Markederne med egen Befordring, eier et Sted paa Nørrebro og har en respektabel Blads i „Den blaa Bog“, og nu er hartad een af vore mest agtede Medborgere, nemlig:

Tyroler Ferdinand,

er udgaaet fra Ladegaardens Seminarium! Og dog forholder det sig saaledes, hvad Anstaltens Archiv tilstrækkeligt vil kunne oplyse.

I Ladegaardens Kapel aflagde Ferdinand Jensen sit Konfirmationsløfte, som han senere saa troligen har holdt (naturligviis, forsaavidt Omstændighederne have tilladt ham det).

Det Rygte har i sin Tid været udbredt og er tildeels blevet troet, at den berømte Snygemester Siboni vilde have Ferdinand til Elev af Konservatoriet, men at han, efter at have raadført sig med Gud og sin Samvittighed, gav Mæstro et bestemt Afslag og foretrak at dyrke Konsten som „Lørdagsmusikant“.

Unde Tunger paaftaae imidlertid, at det forholder sig ganske anderledes med den Sag.

Nutildags meddeles der kun Invalider fra Krigen Koncession som omvandrende Muskere; men i tidligere Tid gav Politiet i Almindelighed moralske Krøblinger Lov til at ernære sig paa den Maade.

Om vor brave Landsmand har hørt til den sidste Klasse, skulle vi lade uafgjort: under den forsmævnte Kategori sorterer han i det Mindste ei, det er baade vist og sandt.

Da Virtuosen formodentlig har erkjendt Sandheden af Ordsproget: „Lige Børn lege bedst“, har han taget sig en Kone fra det Land, hvorfra han selv er, og Frugten af dette lykkelige Egtteskab er Faderens Døststeen, den „lille

bruunioiede Datter“, der for Tiden nok er eet af de bedste Partier i Landet, naturligviis for Liebhaveere.

Slutteligen kunne vi ei undlade at meddele en Episode af Heltens Liv; der rimeligviis kun er Publikum lidet bekjendt.

For noget over en Snees Aar siden opholdt en danff Kunstner sig i Lissabon i nogen Tid. I et Middags-selskab, hos en fornem Portugiser, hvortil han var indbudet, gjorde man ham opmærksom paa, at nogle Landsmænd af ham, „Naturfangere fra de danske Alper“, optraadte paa et Secondtheater i een af Forstæderne og gjorde stormende Lykke ved deres eiendommelige Maade at foredrage deres Sange paa.

Lidt forbløffet over sin Uvidenhed i sit Fødelands Geographi, hvilket han altid havde været naiv nok til at ansee for et Sletteland, og nyggjerrig efter at erfare, hvad det vel kunde være for Kramsfugls, gif han i Forening med en portugisisk Ven endnu samme Aften derud, og, da Tæppet rullede op, vare de feterede Kunstnere, som viste sig paa Scenen under Publikums Jubel:

Tyroler Ferdinand og hans Musikbande!

Nu kunde han da slutte sig til, at „de danske Alper“ maatte være den i „Lykkens Indling“ omtalte Bjergstrækning, som ender sig i — Cap de Seague!

Toderne i Trældommens Fornedrelse.

Da de ærlige Mosaiter havde ladet sig narre til Egypten, loffede af den liflige Duft fra Kjødgrøderne der, kunne de som bekjendt lidt efter lidt fuldkomment under Naaget: Egypterne synes at have været praktiske Folk, der forstode at ramme Sømmet paa Hovedet.

Midt under alle Slaveriets grusomme Trængsler opretholdtes dog deres Mod ved Sagn om et forfættet Land, hvor de skulde faae Opreisning for Alt, hvad de havde lidt.

Ligesaaadan gaaer det med „de Fortabte“ blandt Svadøttrene (som tillægge sig selv det velklingende Navn: „Pigerne“).

Den forskyldte Foragt, disse natlige Rovdyr overalt

møde, naar de komme frem for Dagens Lys, paa Grund af deres lastefulde Liv, virker ikke saa sjeldent i høi Grad nedtrykkende paa dem. Derfor gaaer der ogsaa hos dem — som en Trøst i Jorndrellsen — forssjellige Sagn om „Piger“, som ved et godt Giftermaal atter ere bragte tilbage til det tabte Paradiis, det sociale Liv.

Saa underligt det end klinger, er der virkelig flere Exempler paa en saadan Restitution, hvorved den bestjæmmende Fortid er blevet erklæret for død og magtesløs.

Omtrent for en halv Snees Aar siden blev der saaledes en skøn Dag indlagt paa Ladegaarden et Par elegante unge Piger, der vare optagne af Politiet som „Omløbersker“ d. v. s. Kvindfolk, der praktiserede paa Usædelighedens Gebet uden at have Licents.

Efter nogle Dages Forløb bleve de imidlertid rekvirerede af tvende agtbare kjøbenhavnste Borgermænd som Forlovede for at føres til Brudeskamlan.

Det er en Selvsølge, at det Offentlige ei havde Noget at indvende mod saadanne „reelle Hensigter“, og de bleve derfor uopholdeligt dimitterede, dog saaledes, at den ene af dem, der havde læst Korrektur paa sin Studemaalsbog, først fik sit Honorar udbetalt (i Form af lidt B a n d og B r ø d).

De, der nære oprigtig Sympathi for deres ulykkelige Medmennesker, ville maaskee med større Tilfredsstillelse end i nysnævnte Tilfælde høre, hvorledes en angrende Synderinde fik Dyrkning.

Hveranden Maaned bliver hele Ladegaardens Besætning, saavel Mandfolk som Fruentimmer, underkastet en Legemsundersøgelse af Anstaltens Læge, for at der kan have Garanti for, at de ei lide af smitsomme Guds sygdomme o. d. Den cyniske Ligegyldighed, som Fleertallet af dem lægger for Dagen med Hensyn til Personen, gjør en saadan, i Virkeligheden temmelig nærgaaende Visitation til en Nødvendighed.

Paa een af disse Sundhedssejssjoner mødte for endeel Aar siden en ualmindelig høi, ret skøn ung Pige, som Lægen ei før havde seet.

Det overordentligt godmodige Udtryk i hendes An-

figt foranledigede ham til at spørge hende om, hvorledes hun havde forvildet sig derud. Med en undseelig Mine svarede hun, at hun var kommen lige fra Tugthuset.

„Hvortlænge har du været der?“ spurgte Lægen, forbausset over, at Følelsen for egen Skam endnu var saa stærk hos hende.

„Sex Aar.“

„Min Gud, sex Aar? Hvor gammel er du da Pige?“

„En og thve Aar, Herre!“

„Hvor kan du dog i den unge Alder have syndet saa svarligen?“

Med nedslagne Dine, som en Taare stjal sig frem i, sagde hun i en ydmyg Tone:

„Jeg har ikke lært Andet end Ondt fra Barn af!“

„Stakkels unge Pige!“ udbrød Lægen med oprigtig Deeltagelse.

Hendes takkelige og bekedne Væsen, der var saa forskjelligt fra deres, som have gennemgaaet Lastens og Forbrydelsens Skole, gjorde, at Lægen fik Interesse for hende og indhentede Oplysninger om hende.

Resultatet af disse var, at hun, da hun i en Alder af 14 Aar var kommet ud at konditionere, var blevet forført af sin Huusbond. For at skjule sin Skam havde hun født i Dølgemaal og ombragt Barnet. I Straffeanstalten paa Christianshavn, hvor hun var blevet inddømt paa 6 Aar, havde hun opført sig mønsterværdigt, og den forpøstede Atmosfære, hvori hun saalænge havde maattet aande, havde ikke dræbt det Godes Spire i hendes Hjerte.

Borherre forbarmede sig ogsaa over den Bodsærdige.

Den retfærdige Inspektør anbragte hende, paa Foranledning af Lægen, som Gangpige paa „Almindelig Hospital“, hvor hun gjorde Bekjendtskab med en Snekkerpønd, der laa som Patient der. Han forlovede sig med hende og ægtede hende senere. I en Provindsby lever hun nu i tarvelige Aar som en lykkelig Hustru og Moder.

En fyrstelig Persons ægte Ulfkom..

For at ikke een eller anden høitstaaende Person skal blive allarmeret ved Overskriften, og maaskee af Pietets-hensyn lade sig forlede til at aflægge et Besøg paa Lade-gaarden: saa ville vi forlods bemærke, hvad der vel forøvrigt saa omtrent følger af sig selv, at den Paa-gjældende ei staaer i Slægtskabsforhold til den oldenborgske Kongestamme.

Vor Mand er en „Prinds Rjorud“, hvis Levetid falder i Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede. Det var een af Prostitutionens mest berøgtede Ypperstepræster i Kjøbenhavn, som udmærkede sig ved sine i høieste Grad „raa Vittigheder“; hans Efterfølger paa det Gebet var „den halte Kett“.

Det vilde ikke let have faldet os ind at føre en saadan Person frem for Læserne, hvis han ei havde nydt den ufortjente Ære, at blive omtalt i Ohlenschlägerss Grindringer. Han har imidlertid ei synderlig større Grund til at være stolt deraf end Bonden, som havde nydt den Ære at tale med Kongen. Samtalens Indhold havde nemlig efter hans eget Dypgivende indskrænket sig til, at Kongen havde sagt: „Gaa af Beien, din Slyngel!“

Et lille spøgesuldt, om end plumpt Indfald kan, da det skal være historisk, nok til Nød gjengives.

Efter Kjøbenhavns Ildbrand 1795 blev der opflaaet Telte paa Nørrefælled for de Huusvilde. Kronprinds Frederik aflagde et Besøg der. Da vor Helt hilste ham, spurgte Kronprindsen, hvem han var. „Prinds Rjorud,“ Deres Kgl. Høihed!“ var Svaret. „Hvad for Noget?“ sagde Prindsen forbausset. „Hvad er De da?“ „Jeg er egentlig af Profession Hønskræmmer,“ sagde Manden, vegende paa Teltet. „Og behager Deres Kgl. Høihed ikke at tage mine Kyllinger i Diesyn?“ Det skete ikke, da Kronprindsen naturligviis ei interesserede sig for den Slags Hjertræ.

Da „Prinds Rjorud“ formodentlig har havt en dunkel Anelse om, at en Strikke kunde komme til at spille en vigtig Rolle ved hans Hedenfart, lod han sin i lovligt Ægteffab avlede Søn oplære i Rebslagerprofessionen. Efter forskjellige Skjebnens Omkiftelser naaede denne, en

halv sjøllet Person, endeligt til Ladegaarden. Dennes Bestyrelse benyttede ham en Tidlang til Langboldspil med Njøge Kommune; men, da denne kom under Veir med, at han var Kapitalist, (s: Eier af henved to hundrede Daler N. N.) aabnede den gjæstfrit sin Favn for ham, og derfor er Nebslagersvend Winther den Dag idag et agtet Medlem af Fattighuset der.

General Bertrands Svoger.

Da John Bull 1807 paa en grundig, men unægtelig lidt brutal Maade havde sikket sig Danmarks Neutralitet tilføes ved at beslaglægge den danske Flaade (som han senere, rimeligviis i Distraction, undlod at levere tilbage), blev vort Fædreland drevet ind i den ødelæggende Krig med England og Sverrig, hvilken som bekjendt endte med Tabet af Norge i Freden til Kiel d. 14. Jan. 1814.)

Efter som Fredrik den Sjette var, som man let kan tænke sig, yderst forbittret over den ilde Medfart, han havde lidt, sluttede han sig (ved en Alliancetraktat, undertegnet d. 31. Oktober 1807 i Fontainebleau) nøie til Frankrig.

Da vor Konge var ude af Stand til at yde den franske Keiser nogen direkte Understøttelse tilføes, maatte han lade sig nøie med at stille to Biniestibes Besætning, Officerer og Mandskab, til Disposition for den moderne Alexander Magnus.

Saa som de danske Matroser fra gammel Tid af have havt et godt Ry paa sig, var denne Gave saare velkommen for Napoleon, og vore Søfolk bleve overalt, hvor de benyttedes, behandlere af Franskmændene med megen Agtelse og Belvillie.

Datidens franske Historieforfattere kalde dem „Monstertropper“, og den Ure, som herved vistes dem, var vel fortjent, da det var lutter udsøgte Folk, som paa ingen Maade holdt sig tilbage, hvor der var Fare for Pelsen.

Da den franske Keiser havde den Plan (der dog ei

kom til Udførelse) at udruste endeel Brandere, som skulde løbe ind i den engelske Flaade for at ødelægge den, blev der udstedt en Opfordring til den franske Marines Officerer om at melde sig frivilligt til Ghespøsterne paa disse infernale Fartøier. Flere af det danske Kontingents Officerer (deriblandt den Kjøbenhavnerne i sin Tid for sin Originalitet velbekjendte Kapitaïnlieutenant R — — d — G — ste) ansøgte øieblikkeligt om denne ærefulde, men farlige Ansættelse, og bleve virkelig ogsaa antagne, saa at de en Tid lang viste sig i den for Branderkapitaïner reglementerede Uniform for det beundrende Publikum.

Keiseren opgav imidlertid — af Grunde, som ere os ubekjendte — som sagt Entreprisen.

Ved denne Leilighed kunne vi ei undlade at meddele en lille Anekdot fra vore Landsmænds Ophold i Frankrig, da den vidner om den Tilbøielighed til Spøg, der er karakteristisk for den danske Nation.

De danske Søofficerer havde under deres Ophold i Antwerpen nydt megen Gæstfrihed hos forskjellige anseete Familier og det navnlig hos den danske Konsul, hvis smukke og elskværdige unge Kone havde været Gjenstand for deres udeelte Beundring.

Da de snart skulde derfra, bad Husets aandrige Frue, der var Pariserinde af Fødsel, nogle af de unge Officerer om at lære hende en net lille Kompliment, hvormed hun vilde overraske deres Foresatte Admiralen, naar han gjorde sin Afkedsvisit.

De vare meget villige til at gaae ind herpaa, og efter en kort men munter Konference bleve de enige om en Formel, som Fruen ivrigt indstuderede og snart kunde perfekt.

Da den bedagede Officeer ved Afkeden naturligviis paa fransk udtalte sin oprigtige Sorg over at skulle forlade en saa venlig Familie, i hvilken han havde tilbragt saare mange behagelige Timer, rakte Fruen ham hjerteligt sin Haand og fremsagde langsomt, men tydeligt den danske Kompliment, hun havde lært:

„Leveel, Sr. Admiral! Og hils Deres skabede Familie mange Gange fra mig!”

Da han, som man let kan tænke sig, var nærved at tabe baade Næse og Mund af Forbavselse over, hvad han

hørte, antog Damen, at hun ikke havde talt forstaaeligt nok, hvorfor hun gjentog Næmsen og accentuerede navnlig Ordet „skabede“ stærkt: det havde hendes Instruktør indskærpet hende. Admiralen fattede sig imidlertid snart, da han anede Sammenhængen, og sagde med et Smil:

„Jeg takker Dem tusinde Gange Frue for Deres Belvillie mod min Familie; men den, der har været Deres Sproglærer, skal see Allandsens Ulykker!“

Lil vort Kontingent hørte der ogsaa en høi og velvoren, særdeles flink Marineartillerist ved Navn Fedder.

Under sit Ophold i Frankrig stiftede den unge Sømand Bekjendtskab med en Demoiselle Bertrand, en Søster til den franske General af dette Navn, der er bleven verdensberømt ved sin Trofskab mod og personlige Hengivenhed for sin Keiser.

Man vil muligviis ansee det for en Fabel, og dog forholder det sig virkelig saaledes; men General Bertrand har maaskee været af simpel Herkomst. Det i Sverrig paa Thronen siddende Dynasties Stamsfader Brindsen af Pontecorvo var jo gift med en Kræmmerdatter, og Kronen tilforhandlede han sig for de Millioner, han havde seet Leilighed til at lægge op under sin frigeriske Virksomhed i Napoleons Tjeneste.

Da den i Adelsstanden opløstede Broder, saavidt vides, aldrig tog den mindste Notits af Søsteren, kan man vel antage, at hun har været en Skude, som var kommet paa Grund.

Hvorledes det nu end forholder sig, havde den raske Søgut Leilighed til at gaae ombord i Fartøiet, hvilket han ogsaa fik flod.

Som hans ægteviede Hustru kom den franske Pige til Danmark, der imidlertid ei viste sig synderligt gjæstfri mod hende; thi Armod og Skjændsel blev hendes Lod her. Hun afslagde nemlig ogsaa — rimeligviis meget mod sin Billie — en Bist til „paa Christianshavn,“ som varede et Par Aar.

Fedder var en Tid lang Bægter i Nyboder, men blev affediget, hvorefter han kom paa Ladegaarden. Efter nogle Aars Forløb opnaaede han den Lykke, hvortil Fabrikarbejderne altid stærkt aspirere, at blive Lem paa „Almindelig Hospital“, hvor han er afgaaet ved Døden for

nogle Aar siden. Konen endte ogsaa sit Liv i den ynkelige Fattigdom.

J vort Klima kunne Sydens Blomster næsten aldrig trives!

Tvillingstjerne.

Det er som bekendt i den nyere Tid blevet Mode, at forsyne de mest forskellige Bøger med Illustrationer, som ogsaa i de allerfleste Tilfælde gjøre god Nytte.

End ikke Bibelen er gaaet fri. Ved en ny Udgave af samme vilde det utvivlsomt være meget hensigtsmæssigt, om man ogsaa leverede Udbildninger med Hensyn til „det onde Exempel“, hvis Virksomhed efter praktiske Moralisters Paastand endog overgaaer „det godes.“

Til Brug i saa Henseende tillade vi os at foreslaae Brødrene S: ligeoverfor disse meget karakteristiske Forbryderphysiognomier seer Die Sørensen (traurig Politihukommelse) ud som een af Lysets Engle. Dioskurerne have ogsaa udøvet allehaande arge Skjalmsstykker, som have indbragt dem Forsørgelse paa det Offentliges Bekostning i mange Aar af deres lidet hæderlige Liv. Et af de uskyldigere blandt disse skulle vi gjøre os den Uleilighed at meddele, da det er ret pudseerligt.

Det tør vel antages for almindeligt bekendt, at det hører til den menneskelige Naturs Svagheder, nu og da at føle Trang til Gensomhed. For at de Paagjældende uforstyrret kunne overlade sig til nyttig Selvbetragtning, har man jo paa mange Steder opført egne Smaakapeller til dette Brug. Carl S. drev engang, da han temporært nød Friheden, om for at see Leiligheden an. Tilfældet vilde, at han paa denne sin mindre uegennyttige Vandring kom ind i en Gaard; Døren til sammes lille Kapel stod paa Klem, og hans øvede Die opdagede hurtigt, at der sad en agtbar Borgermand indenfor, som ganske løseligt

holdt i sin ene Haand en paa Gulvet hvilende, meget stor, med Solbeslag forsynet ægte Meerskumspibe, hans Stolthed. Hans philosophiske Betragtninger maae have været af en meget fredelig Natur; thi han var blideligt indsovet.

Det er en Selvfølge, at der strax opstod hos Carl S. en stærk Lyft til at tilegne sig det kostbareklenodie. Det gjør imidlertid hans Charakter megen Ære, at han udførte sit Forsæt paa en høist human Maade: Epidshorgerens Sønn blev aldeles ikke forstyrret ved Eskamoteringen. Hvorledes han forøvrigt ved sin Opvaagnen er blevet tilmode, vil Læseren nok saa omtrent kunne slutte sig til.

Det værdifulde Instrument blev naturligviis for en Bagatel afhændet hos een af Lyvenes Haandlangere.

Diverse andre notable Personer.

Det er almindeligt antaget, at det gamle Politie (som man mod Slutningen af dets Tilværelse ganske vist har undervurderet i temmelig høi Grad) ei havde egne fastlønnede Spioner, hvorimod det med Tak modtog alle smaa Bidrag fra Private, og paa Forlangende honorerede dem ganske anstændigt efter de gængse Lovpriser.

Ude paa Ladegaarden var der i en lang Arrække et Fruentimmer, som gif under Navnet „Mundetaarn“. Det var en puffeltrygget Person, som i sine yngre Dage havde ernæret sig kummerligt ved Hjælp af Prostitutionen. Hun slog sædvanlig Smaahandeler af med Politiet, der nok ikke ugjerne saae hende bringe sine Barer tiltrøvs.

En Person, der i sin Tid gjorde ikke saa ringe Nytte paa Ladegaarden, var Stine Hansen. Paa Grund

af sin Omhyggelighed og Baalidelighed blev hun bl. A. oftere benyttet som Sygepleierste.

Det er bitterligt for Naturforskerne, at man paa forskjellige Ver, der ligge fjernt fra Fastlandet, træffer en enkelt Repræsentant for Dyrearter, som forresten slet ikke eksistere der.

Det Samme var Tilfældet, med Mo'er Schou, som for en halv Snees Aar siden hørte til Fabrikens faste Inventarium. Hun var hverken hengiven til Drif eller andre Laster, hvad man vil kunne see alene af den Omstændighed, at hun i de atten Aar, hun dengang havde været der, aldrig havde gjort Brug af Udgangstilladelsen.

Hun var fra Landet, og var med sin Mand taget til Kjøbenhavn for der at ernære sig af sine Hænders Gjerninger. Efter et Par Aars Forløb afgik Manden ved Døden, og hun, der i den store By hverken havde Ven eller Frænde, saae sig nødsaget til at tage sin Tilflugt til Ladegaarden, hvor hun opførte sig mønsterværdigt. I de sidste Aar af sit Liv fungerede hun som Skildvagt (ved Laagen, der fører fra Fruentimmergaarden ind til Mandfolksgaarden) hvilket var en Tillidspost.

Blandt illustre Personer, som kun temporært have gjæstet den velædige Anstalt, har der ogsaa været et komplet forfaldent Sprogtalet, som i en Række af Aar har drevet sit Uvæsen her i Kjøbenhavn. Denne nu vistnok forrykte Person, der velvilligt havde skjænket sig selv Professor-titlen (hvilken han imidlertid — paa Foranledning af Politiet — igjen ædelmodigt renoncerede paa) skal endnu eksistere her i Byen; han er let kjendelig paa, at han nok i Reglen gaaer med tre Dine (hvoraf det ene er blaat). I en Daareanstalt vilde Hyren være paa sin rette Plads.

Fastelavnsloier.

I en Deel Aar fandt saadanne Uystigheder regelmæssigt Sted paa Ladegaarden, og Tyroler Ferdinand fungerede i sin Tid som dette uhyggelige Tivolis Georg Carstensen.

Da deslige Festsititeter imidlertid flere Gange gav Anledning til Uorden, blev der nedlagt Forbud mod dem.

Den almindelige Skik hos Almuen hertillands, at høitideligholde denne Dag, har for mange Aar tilbage endog udstrakt sig til Straffeanstalterne. I det saakaldte „Børnehus“ paa Christianshavn vare Fangerne udpyntede med Baand o. desl., og der tilstedtes Publikum Adgang til Anstalten — naturligviis i Egenkab af Tilskuere.

Gjæsterne kunde frit gaae omkring i de forskjellige Arbejdslokaler og underholde sig med Fangerne, og det var disse tilladt at modtage milde Gaver af de Besøgende.

Ved denne Leilighed kunne vi ei undlade at fortælle

en lille Begivenhed, der paa en radikal Maade helbredede en kjøbenhavns Borger for sin utidige Nysgjerrighed efter at lære Forbryderlivet at kjende.

Franffbager M. i Lille Kongensgade, en meget velhavende og anseet Mand, Tydsker af Fødsel, aflagde en Fastelavnsmandag et Besøg i Christianshavns Tugthuus. En Fange med et temmelig uhyggeligt Pbhysognomi anmodede ham om en Almisse. Da Personens Udvortes var saa ufordeelagtigt, trykkede han sig lidt derved. For at hjælpe ham paa Gled sagde Fangen: „Gi'er De mig Noget, betaler De kun gammel Gjæld.“ „Hvad for Noget!“ udbrod Bager M. forbauset: „Er jeg i din Gjæld?“ Fangen svarede roligt: „Ja, saamænd er De saa, Hr. M.: — De skylder mig Deres Liv!“ „Mit Liv? Hvad er det for taabelig Snak?“ „Jo seer De,“ vedblev Fangen i en belærende Tone: „De huffer nok, at der for tre Aar siden en Nat i November Maaned blev gjort Indbrud hos Dem. De laa og sov trygt i Deres Seng ved Siden af Deres Kone og med Deres lille Barn i Armen. Jeg stod Bagt ved Sengen med en Blændlygte i den ene Haand og en skarpsleben Kniv i den anden, mens mine Kammerater var inde i Deres Dagligstue og saae Chatollet lidt efter: havde De rørt Dem og begyndt at gjøre Brøvl, saa —“. „Saa — hvad havde du saa gjort?“ spurgte Bageren forfærdet. „Skaa-ret Halsen over paa Dem“, svarede Knægten lakonisk.

M. forlod skyndsomst Anstalten, og man saae ham aldrig tiere der paa den Dag.

Nu, da Udgangen til slige Anstalter paa det strængeste er forbudt, naturligviis for Uvedkommende, vil man vanskeligt kunne forstaae, at Sligt nogenstinde har fundet Sted; men — Tiderne omstiftes. Saaledes var det i Slutningen af forrige Aarhundrede Skik, at Skarpretteren her i Kjøbenhavn havde sit Gehalt ved at gaae omkring fra Huus til Huus og i Kjælder og Stueetage opkræve „Mestermandspenge“, som vare normerede med et Beløb af 2 $\frac{1}{2}$ pr. Sted. Nægtede Vedkommende at erlægge Tributten, havde han — efter den gjængse Anskuelse — Ret til at slaae en Rude ud hos den Gjenstridige. At han virkelig har baaret sig saaledes ad, er, ifølge gamle

Folks Fortællinger, vist nok; men det er sun lidet sandsynligt, at hans Fremgangsmaade har været lovmæssig holdelig.

Et lykkeligt Uffnit af Fabrikarbeidernes Liv.

De allerfleste af vore Læsere ville rimeligviis kunne mindes, hvilken Rædsel der greb det danske Folk, dengang den indiske Giftslange Choleraen i Sommeren 1853 første Gang viste sig her.

Da man havde fattet sig lidt efter den første Stræk, blev der som bekendt truffet mange Foranstaltninger for at gøre den modbydelige Snyltegæst kjed af Opholdet her. Flere af disse vare, saaledes som det ofte gaaer i Trængselens og Forvirringens Tider, meget velmeente, men ei synderligt veloverveiede. Saaledes blev der bl. A. tilraadet at skyde med Kanoner fra Bolden, for at

fræmme Fjenden bort. Af humane Hensyn vilde man imidlertid have denne krigeriske Operation indskrænket til Fyren med løst Krudt.

Her i Hovedstaden var Stemningen i det Hele taget meget nedtrykt, medens den derimod paa Ladegaarden var heel livlig. Ved første Diekast forekommer dette uforstaaeligt, men er dog i Virkeligheden let at forklare. Allerede denne Venden op og ned paa al god Orden, som Sygdommen ganske ugeneert tillod sig, tiltalte i høi Grad Stedets Befolkning, hvis Liv jo tildagligdags henstaves under usle, sløvende Forhold. Derhos var man rørt over den omme Moderkjærlighed, som Kommunen — rigtignok af ikke ganske uegennyttige Bevæggrunde — ødslede med, medens man ellers blev behandlet som Røveren Esaus ægte Afkom.

Der blev etableret et Choleralazareth derude (hvortil Tvangshuset benyttedes, efterat Fangerne vare slupne løs); Lægetilsynet forøgedes, idet der engageredes en assisterende Læge til Hjælp for den fast ansatte, og, da „Almindelig Hospital“ var forhindret i som ellers at modtage Patienter derude fra, oprettedes der foruden Rekonvalescentlokaler tillige Sygestuer for almindelige Chirurgiske og medicinske Patienter.

Spisesedlen blev omhyggeligt revideret og modtog forskellige Forbedringer, ja der blev endog normeret Spirituosa for dem af Besætningen, som gjorde Tjeneste ved Choleralazarethet som Sygevogtere og — vogtersker.

Det ved de improviserede Sygestuer ansatte Ophjælpspersonale fik Extrabetaling, om end efter en temmelig indskrænket Maalestok, og, naar nogen af Patienterne afgik ved Døden, faldt der altid lidt af i Arv, om Skifteretten end ikke fik noget at gjøre med Repartitionen, som Arvingerne ganske uegennyttig selv paatog sig.

Hvad selve den Hjælp angaaer, som paa denne Maade ydedes Lægerne af „de Indsødte“, kan det ikke nægtes, at den var af en temmelig tvivlsom Bessaffenhed, idet de Baagjældende her som overalt lagde deres velbekjendte Upaalidelighed for Dagen, og kun ved den strengeste Kontrol fra Lægestabens Side kunde Spillet holdes saa nogenlunde gaaende. Det var altid Bacchus

(isort den grove Dragt, hvori denne Guddom viser sig her i Norden), som afstedkom Ulykken.

Om man end ikke driver Philantropismen som Profession, gjør det dog et høist velgjørende Indtryk paa En, naar man midt iblandt Ruinerne af et forspildt Liv tilfældigviis støder paa en lille Rest af det Gode, der er en oprindelig Bestanddeel af enhver menneskelig Draganisme.

Det er en gammel Erfaring, at der selv blandt „Langfingrene“ kan findes Ærlighed, idetmindste til en vis Grad; ogsaa Spor til oprigtigt Vennskab træffer man undertiden paa hos Ladegaardens ynkværdige Befolkning, om end i Reglen Egoismens Djævel dominerer. En lille Skjærv til Oplysning i saa Henseende ansee vi det for vor Pligt at yde.

Ved Choleraens Udbrud i Kjøbenhavn 1853 befandt der sig „paa Kommunen“ (denne Euphemisme betjene Fabrikarbejderne sig af ved høitidelige Leiligheder) et Fruentimmer paa nogle og tredive Aar ved Navn Julia ne Lundström. Hun havde tidligere staaet i Prostitutionsens Linie, men var deraf gaaet over i Forstærkningen. Det var en ægte junonisk Figur, og det svære, stærkt krøllede sorte Haar samt Rørolans-Næsen gav det vel-dannede Ansigt et vist hæft Udtryk, som virkede næsten imponerende, idetmindste paa hendes nærmeste Omgivelser. Hun opførte sig i det Hele taget ret godt, og var ifølge sine Foresattes Erklæring „ikke slet saa forfalden som de Andre“.

Da den uhyggelige Gæst bankede paa Anstaltens Port, meldte hun sig frivillig som Sygevogterisse og blev ansat ved Choleralazarethet, hvis Personale, maaskee ikke saa ganske uden Grund, af de Andre blev anset for „enfants perdus“.

Hun havde bestandigt staaet i et intimt Vennskabsforhold til et andet Fruentimmer derude, en Kjøbenhavnsk Haandværksmesters fraskilte Kone. Denne havde, forført af en tydsk Barbeersvend med en mægtig Knebelbart (som i de Tider stedse udøvede et vist Tryk over det svage Kvindelid) samt et fortræffeligt Mundlæder, gjort sig skyldig i Utroskab mod sin Mand, hvorfor deres Ægteskab, paa Foranledning af denne, var blevet hævet.

Paa Grund heraf maatte hun tage sin Tilflugt til det eneste Asyl, der stod hende aabent, Ladegaarden, hvor hun ofte med Anger og Længsel skal have tænkt paa sine Børn i Hjemmet, hvorfra hendes Brøde havde fordrevet hende.

Strax ved Sygdommens Udbrud paa Anstalten blev den ulykkelige Kone angrebet af samme, og til Trods for den omhyggelige Pleie, som hendes Veninde ydede hende i fuldt Maal, blev hun snart drevet henimod Dødens Porte. En Morgenstund, da den visterende Læge kom ind paa Sygestuen, blev han Vidne til en rørende Scene: den døende Kvinde hældede sit Hoved til den trofaste Venindes Bryst, fra hvis Dine Taarerne strømmede rigeligt. Da den ubarmhertige Sygdom havde gjort det af med Patientinden, blev den hjærlige Sygevogteresse, der var aldeles betaget af Sorg over sit Tab, selv attakeret af Uhyret og bukkede under efter faa Dages Forløb. Dette Dødsfald vakte megen Deeltagelse ikke blot hos Fabrikarbejderne, men ogsaa hos flere af Anstaltens Embedsmænd og Betjente.

En af Sygevogterne, der formodentlig havde hørt til den Udsødes talrige Tilbedere, yttrede næsten med en vis Rædsel til Lægen: „Der kan man dog see, hvilken frygtelig Kraft der ligger i den afskyelige Tingest, siden den har kunnet faae Bugt med saadan et stærkt og smukt og modigt Fruentimmer!“

Ladegaardens melancholske Aarbøger kunne, hvor fattige de end ere paa Gødet og Godt, dog levere en enkelt Illustration til Sibberns bekjendte Afhandling om Elskov mellem Mand og Kvinde (hvilken udover samme Indskyldelse paa Læseren som en rigtig god Klodstov i den strængeste Vintertid paa en trængende Kaffelovn).

Bed Vandepлагens Udbrud fungerede der som Byggyænger paa Fabrikken en forhenværende Sømand ved Navn S. Han var af god Familie (een af Rosenborg Slots Kommandanter nød den Ære at være hans Onkel) og havde i en heel Deel Aar faret som Styrmand paa „de lange Reiser“. Det vaade Element havde ei voldt hans Ulykke, men derimod „Jldvandet“. Skjøndt han var blevet en fugtig Broder, som det hedder, kan det dog siges til hans Roes, at han forstod at beherske sig, i det

Mindste til en vis Grad: ellers vilde han ei i flere Aar have holdt sig paa sin Post som Bygtænger, der, som rimeligt er, udsætter den Paagjældende for mangehaande Fristelser.

S. havde fattet en dydig Tilbøielighed for en Ulykkesfælde, der var Bagtpost paa det i fortifikatorisk Henseende yderst vigtige Punkt, Laagen mellem Mandfolke- og Fruentimmergaarden. Hans Hjertes Udvalgte var vel ingen Skønhed, men havde dog en temmelig yppig Figur, som i høi Grad tiltalte Liebhaveere. Derimod havde hun i Gangen en mindre heldig Lighed med Smedenes Guddom Vulkan. Denne legemlige Mangel havde imidlertid ligesaa lidt Indflydelse paa Damens Skjæbne som paa den omtalte Smedemesters, hvem selve Kjærlighedens Gudinde til Trods for dette ægte (maaſkee fordi den gode Venus indsaae Nyttten af et solidt firfloiet Skjærbrædt).

Om Søn- og Helligdage saaes Hgteparret (om vi ellers tør belægge en platonisk Forbindelse med dette Navn) drive om paa Hovedstadens mere affidesliggende Promenader, begge i deres bedste Stads, der for Elskerens

Bedkommende bestod i blaa Klæder og en guul Biquets Vest, hvoraf Eiermanden var ikke saa ganske lidt stolt.

Da den asiatiske Pest udbrod paa Gaarden, blev Damen angrebet deraf. Elskeren var i høieste Grad nedflaaet herover, men havde dog saamegen Fatning, at han kunde røgte sin daglige Dont, hvorhos han var saa siffig at træde i et intimere Forhold til Lægerne, for at erholde paalidelig Underretning om den dyrebare Patientindes Helbredstilstand og jevnligt sende hende en kjærlig Hilsen. Ja, han var endog saa velvillig at meddele Esculaps Repræsentanter der paa Stedet, hvorledes deres Kolleger i Ostindien havde behandlet Sygdommen, da han havde været der (nemlig ved Hjælp af „Mercurius dulcis“).

Lægekunsten gjorde Alt, hvad der stod i dens Magt, til Bedste for den Syge; men desuagtet feirede Fjenden snart een af sine sædvanlige Triumpfer.

S. blev aldeles ude af sig selv herover; men desuagtet havde han saamegen Selvbeherfskelse, at han opsatte at give sin Fortvivlelse Luft, indtil det var den reglementerede Udgangsdag. Men saa drak han sig ogsaa rigtig kanonfuld; dog frydsede han alligevel hjemad i rette Tid; paa Veien tilstødte der ham imidlertid et slemt Uheld. Den Kjøbenhavnernes velbekjendte Na, som er ligeoverfor Fabrikken, seer saa phlegmatisk og ubetydelig ud, men er i Virkeligheden en meget ondskabsfuld Person, der ikke saa ganske sjældent spiller de stakkels Lemmer mangt et stygt Puds: naar de paa Udgangsdagene forlade Anstalten for at rekreere sig lidt, ligger den ganske rigtigt paa det Sted, der er angivet paa Landkaartene; men, naar de retournere, har den lumskeligt skiftet Plads, saa de ofte brase lige ud i den. Vel har man, saavidt vides, endnu ei havt Exempel paa, at Nogen af dem er druknet; men derfor ere de den ingenlunde Tak skyldige, da deres Redning nok nærmest maa tilskrives et godt gammelt Ordsprog.

Det gif den brave S. ikke et Haar bedre end saamange Andre af hans Kammerater: vel blev han siffet op; men det kjølige Bad i Forbindelse med Sorgen gjorde, at han efter saa Dages Sygdom blev Dødens Bytte.

Man tør vel haabe, at, naar Charon har færget ham over Styx, er han blevet modtaget af sin trosfaste

Beninde, der kun en søie Tid har vanket eenlig om i Hades.

Hvad der gjorde de paa Ladegaarden under Cholera-epidemien fungerende Læger Arbeidet saa besværligt, var fremfor Alt Upaalideligheden hos det Personale, der benyttedes som Sygevogtere. Et lille Exempel i saa Henseende ville vi for Kuriositetens Skyld anføre.

Paa een af Fruentimmershgestuerne var der en Oppasserske ved Navn Lene S., eet af „Gaardens“ faste Inventariefstykker (forjaaviddt hun ei gjorde en lille Afstikker til „Huset“ for at trække frisk Luft). En Søndag Morgen indfandt hun sig hos den paa Stedet boende Læge og udbad sig Tilladelse til at gaae lidt ud at spadserere og til dette Viemed^rerholde 3 Mark af sine Oplagspenge. Hun var iført en storblomstret Kattunskjole med saa livlige Farver, at et Par Bønderheste ved Synet deraf rimeligviis vilde være løbet løbst. Lægen var ei snyderligt villig til at indlade sig herpaa, da han frygtede for, hun ei vilde retournere til rette Tid om Aftenen. Hun blev meget indigneret over denne uværdige Mistanke og sagde med theatralisk Værdighed: „Sr. Dogter, jeg maa gjøre dem opmærksom paa, at jeg har vaaret til Herrens Bord idag, og desforuden saa er jeg af saadan en pæn Familie: jeg taler inte gjerne derom; men min Fader har væ't — Løjtnant.“ En saadan Salve kunde Lægen naturligviis ei staae for og gav hende Landgangslov; dog maatte hun først aflægge et høitideligt Løfte om at give Nøde til rette Tid.

Overstadig lykkelig seilede hun af, men — o, vee — om Aftenen Kl. 8 meldte Kvarteermesteren, at Lene S. var blandt de Udeblivende. Næste Morgen Kl. 7 indfandt hun sig imidlertid frivilligt paa Anstalten. Det er en Selvsølge, at hun paa Grund af sit Syndefald mistede sin lukrative Stilling.

For om muligt at faae Restitution, henvendte hun sig, lidt vaad, til Lægen. Denne foreholdt hende det Skammelige i saaledes at bryde et helligt Løfte; men hun svarede ganske ugeneert: „Na, Herre, saadan No'et er glemt, saasnart man er udenfor Porten.“ „Men Lene,“ vedblev han, idet han dryppede Gaasen i sit eget Fidt: „Du havde jo været ved Herrens Bord!“ „Det kan

Altsammen ikke nytte No'et," svarede hun med elskværdig Raivitet: „Herren veed jo nok, at vi er Allesammen herude forsaldne.“ Denne Uttring var naturligtviis sans replique.

Den moralske Svaghed, som er Befolkningens Særkjende og gjør et strængt Formynderskab aldeles nødvendigt, har man dog havt Exempel paa kan ved Selvopholdelsesdriften i et ganske enkelt Tilfælde overvindes. Under Epidemien meldte saaledes een af de ved Lazarethet fungerende Sygevogtere en Morgen til Lægen, at han var bleven angrebet af den Slags profuse Udtømmelser, der pleiede at være en Forløber for Sygdommen. Lægen sagde til ham: „Det vil være nødvendigt, at du holder stræng Diæt; troer du, at du kan gjøre det?“ „Jeg gi'er Dem mit Versord paa, at jeg inte skal nyde No'et, som jeg kan have Skade af!“ var Patientens Svar. Lægen fandt sig imidlertid ikke foranlediget til at modtage denne Navnerærdi for Baluta og sagde derfor i en bestemt Tone: „Hør, nu vil jeg sige dig noget: du holder Pokker ikke Diæt, og derfor vil det gaae dig saaledes. Nu er Kl. 8; Kl. 10 maa du gaae tilsengs, for saa har du Brækning og Kramper med. Saa bliver der naturligtviis sendt Bud efter mig. Jeg kommer og siger: „Du skal ikke være forknyt — de Urter skal vi nok klare;“ men Lyp er det da Gudskeele! Kl. 1 har du en forrygende Cholera, og Kl. 4 „er du den“. Saa ligger du her dine 6 Timer til Kl. 10, og bliver da flyttet ned i Lighuset i din Kiste. Imorgen tidlig kommer den gamle Præst og giver dig et Spark, og imorgen Eftermiddag hører Hendrik*) afsted med dig ud til Grøsten paa Farimagsvæien!“

Denne triste Skildring imponerede Knægten; han holdt samvittighedsfuldt Diæt, og gif fri af Stjærene. Hans Iver for at opretholde Livet førte ham endog temmelig vidt fremad. Da han nemlig leilighedsviis havde hørt, at pulveriseret Kul skulde være godt mod Diarrhoe,

*) Ladegaardens Kudff. Choleralignene derfra bleve begravede paa en Jordlob, der stødte op til Søetatens Kirkegaard.

trafterede han hemmeligt sin Mave med Stee'nkul. Denne fandt sig med Resignation deri — af Hensyn til den gode Billie hos Patienten — skjøndt den egentlig havde retmæssigt Krav paa Trækul, hvilket han var uvidende om.

Som bekendt har man i den nyeste Tid været meget ivrig i at konstatere Tilfælde, i hvilke Folk have havt den Glæde at opleve deres egen Begravelse.

Et lille Bidrag i saa Henseende kunne vi meddele, og vi ville udtrykkeligt bemærke, at samme er fra en aldeles paalidelig Kilde, hvad der nok egentlig ikke er Tilfældet med Fleertallet af den Slags Historier.

Bed „Epidemihospitalet paa Nørrebro“ fungerede der 1857 (under den sporadiske Cholera) som Porteur en forhenværende Strædersvend ved Navn J. Denne havde under Epidemien 1853 ligget af Cholera paa Lazarethet i „Frue Arbeidshuus“. Der afgik han formeentlig ved Døden og blev som en Følge deraf flyttet ned i Lighu-

set. Hans Dødsattest, som var underskrevet af Lazarethets Forstander Dr. med. B., blev indsendt til Skifteretten.

En af Folkene, der skulde transportere Ligene bort, havde kjendt ham i tidligere Tid og tog ham derfor — til Afsted — lidt nøiere i Diebyn. Han opdagede snart til sin Forbavselse, at den sal. Afdøde ikke forholdt sig saa rolig, som man billigviis kunde forlange af En, der vilde ansees for at være „reent Kadaver.“ Han meldte ham derfor til Lægen, der fandt sig foranlediget til at optage ham paany som Patient, og det med saa afgjort Held, at han blev fuldkommen restitueret.

Det være langt fra os at ville miskjende Nutidens humane Bestræbelser for at skaffe syge og sengeliggende Menneſker Ret til at blive over Jorden, saalænge de blot ere nogenlunde lebendige. Sandheden gjør os det imidlertid til Pligt at paavise, hvorlunde man i et enkelt Tilfælde her i Kjøbenhavn allerede for ca. 40 Aar siden er endog gaaet en heel Deel videre.

En fattig Haandværksmesterss Kone i Adelgade afgik ærligt og redeligt ved Døden. Manden hævede ligesaa samvittighedsfuldt Begravelsespengene fra Ligkassen; men, da han nok var opammet ved „Flasſen“, (hvilken han i det Mindste elskede som sin kjødelige Moder) besluttede han efter en Raadslagning med sin Svend (der vist var af samme Troesbekjendelse som Mesteren) at drikke den Hedengangnes Gravøl. Det skete paa en saa grundig Maade, at „Mutter“ maatte vente otte Dage endnu, indtil Mester fik et Stykke Arbeide færdigt.

Da den brave Mand havde faaet Pengene derfor, afholdt han en ny Konferents med Svenden om, hvorvidt det virkelig var nødvendigt at skride til Begravelsen: han vilde saa nødigt af med „den Gamle.“ Svenden meente, at „i Graven der kom man da tids nok“, og at „Madammen“ ikke lugtede det allerbitterste, d. v. S. naar man bare iagttog den Forsigtighedsregel, at forsyne sig med det fornødne Kvantum „Jennikelvand for gamle Dreng, der har Kneb.“

Altsaa fik den Hedengangne paany otte Dages Kvarantine; men, da denne var udløben, gjorde et nyt Sold (til Trøst og Opmuntring for den nedbøiede Eg-

temand) en ny Frist uomgjængelig nødvendig. Det gik imidlertid for vidt: „Mutter“ blev „kræfllst“ og begyndte at genere Naboer og Gjenboer, saa at disse henvendte sig til Politiet, der blev nødt til at „vise den sal. Afdøde den sidste Ære“.

Samulter paa Ladegaarden til forskjellige Tider.

I det Foregaaende have vi i Henhold til en nøjagtig kemisk Analyse angivet Besætningens Bestanddele, saa at Læserne have kunnet danne sig en klar Forestilling om dette blandede Publikum. For Kuriositetens Skyld skulle vi fremhæve et enkelt Atom af et Grundelement, de straffede Personer.

Omtrent 1838—40 havde den paa Anstalten boende Præst en Oppasser af „de Indfødte“, som ogsaa besørgede Byrinder for ham og saaledes bevægede sig frank og fri om i det større Menneffesamfund. Denne Hædersmand havde engang ved et Spil af den lunefulde Skjæbne drevet det saa vidt, at han havde lagt sit Hoved paa Blokken, for paa denne officielle Maade at blive besordret ud af Verden.

Dermed var det tilgaaet paa følgende Maade.

Manden havde 1817 deeltaget i Oprøret i „Børnehuset“, hvor han dengang besandt sig som Fange. De meest Kompromitterede af de Sammensvorne bleve som bekjendt henrettede paa det borgerlige Infanteries Gyserceerplads paa Christianshavn, medens flere af de mindre Skyldige blot bleve tvungne til at optræde i Eksekutionens første Akt, hvorimod de ved kongelig Benaadning bleve fritagne for at medvirke til Slutningskatastrophen. Iblandt disse „heldige Kantøfler“ var ogsaa vor Helt. Han blev indsat igjen i Straffeanstalten paa Livstid, men leilighedsviis benaadet og afgivet til Ladegaarden, hvorfra han gjorde smaa Streiftog ind paa det sociale Gebet, som han neppe havde anet nogenstinde oftere at komme til at betræde.

Populationens kemiske Sammensætning gjør det til en Selvfølge, at den af og til har gjort Optøier, en enkelt Gang endog af en temmelig alvorlig Natur.

Bed eet af de mindre Kravaller kom Direktøren for Ladegaarden Inspektør B., efter hvem der var sendt Bud, ridende derud, eskorteret af 2 Mand og en Gefreiter, som der i Besterports Bagt var medgivet ham til Bedækning. Da han havde ført dem ind i Gaarden, hvor Uroftisterne vare stimlede sammen, antog han, at han havde gjort, hvad der billigviis kunde fordres af ham som Embedsmand; han begyndte derfor at tænke lidt paa sin personlige Sikkerhed, vendte sin Hest og red skyndsomst bort. Soldaterne, der vare Jyder (hvilke jo efter Sigende mere hinde Defensiven end Offensiven) syntes nok ei videre om de Fjendtliges Physiognomier, hvorfor de trak sig ud i Porten og rettede den Anmodning til Portnerkonen, at hun skulde slippe dem ud. Da hun saae, at de ei vare stort mere værd end Lordenskjolds grædevaarne Besætning, opfyldte hun deres Ønske. Men nu stormede Fjenden til og vilde benytte Leiligheden til „en Udflugt i det Grønne“. Madammen forstod imidlertid Sagen uret, lukkede Porten i Laas og puttede Røglen i sin Lomme lige for Næsen af Drabanterne, idet hun sagde: „Ikke en Kjøst kommer ud!“ Denne determinerede Optræden af en Kvinde imponerede „Rødderne“: de lagde ikke Haand paa hende, men gave snart fortabt, hvorpaa Ordenen blev gjenoprettet alene ved Anstaltens eget Opsyns-personale.

Bemeldte modige Fruentimmer, Md. M—dal, lever endnu (i Bartou).

En anden Tumult blev ligeledes væsentligt dæmpet ved en Enkeltmands usofærdede Optræden.

Da Oprørerne stode i Gaarden i en Alhønge med uheldvarslende Blikke, stillede den tililende Inspektør B. sig i Spidsen for Opsynet og beordrede en Chok mod Fjenden. Han selv stormede frem, uddelende kraftige og velrettede Næveslag til Høire og Venstre; men Opsynet trykkede sig og fulgte ei efter, som han naturligviis havde ventet. Tumultuanterne, der bleve forbavsede over denne Dumdriftighed, glemte at gjøre Modstand; nu fattede Opsynsmændene sig og rykkede frem til Undsætning, saa at Lokomotivet i en Haandevending igjen blev bragt ind i Sporet.

Juleboier.

Som bekjendt er Julen en sand Glædesfest over hele den kristelige Verden (der desværre kun er en temmelig ringe Part af den physiske ditto) og det hører jo og med til almindelig god Levemaade i de Dage at ønske hinanden samme saa glædelig som mulig. Da de Fanger, som omtrent for 30 Aar siden netop befandt sig i Evangshuset paa den Tid, holdt sig fuldkomment overbeviste om, at alle disse venlige Ønsker vare „oprigtigt meente“, ventede de med Resignation hele Julen paa, at deres udenfor Anstalten værende, meget ærede Medmennesker vilde bidrage Deres til Realisation af Entreprisen: paa dem selv vare Hænderne jo pro tempore bundne. Eftersom det imidlertid — til ikke ringe Uregelse for dem — viste sig, at det Hele kun var et Mundsvær — reent Humbug, besluttede de efter bedste Evne at hjælpe sig selv.

Som en Følge heraf brød den 26de December om Eftermiddagen Kl. 4 5 Fanger ud af Evangshuset og spadserede ned paa Nørrebro, hvor det lykkedes dem ved Hjælp af Finkeljokum (som en agtværdig Bærtshuusholder velvilligt havde overladt dem pr. Kontant) at udbrede et gyldent Skjær over Dieblisset, en Slags Forgyltning, der ikke er mere durabel end den elektro-galvaniske.

I Berlehumør vendte de nu tilbage til Ladegaarden, hvor det desværre lykkedes dem at forføre flere hæderlige Fabrikarbeidere til at gjøre fælles Sag med dem samt at bedrive diverse onde Gjerninger derude.

Da dette var rigtigen besørget, stak Sulegratulanterne af; men det ondskabsfulde Politi nappede dem, saa deres Frøkenstand blev knapt saa lang som Bernilles.

Kl. 8—9 om Aftenen var Roligheden atter fuldkomment gjenoprettet paa Anstalten. Der var blevet rekvireret militær Assistance, og af Soldaterne forblev der Natten over en Piket paa 9 Mand, som i Forening med Politiofficianterne bevogtede Fabrikken.

Den hele Emeute var i Virkeligheden en reen Bagatel, ikke grundet paa nogen forudlagt Plan, men en blot og bar Improvisation.

Ladegaardens Brand d. 14. August 1839.

Det er bekendt nok, at Borherre i sin Tid ikke ansaae det dyriske Selskab, hvortil Adam i Verdens første Dage var henviist, for passende for denne Fædersmand, hvisformedelt Allerhøiøstamme lod sig det være magtpaaliggende at forskaffe ham en Selskabsdame. Det lykkedes som bekendt, men kun med ikke ringe Opoffrelse fra Mr. Adams Side (som blev eet Ribbeen fattigere derved.)

Desværre viste det sig snart, at Damen ikke var stort Andet end en Grisette: hun forledte sin Husbond og Herre til Utroskab mod høiere Bedkommende og havde ikke Andet at anføre til sin Undskyldning, end hvad hendes yngre Efterfølgerster i Faget stadigt have henviist til: Slangens Forsøreriskhed.

Paa Grund af sin skammelige Opførsel blev hun, hvad vi jo Alle vide, jaget bort fra Eden (ligesom i vor Tid en mere end bekendt Kourtsiane fra det kgl. Theater) og den taabelige Eva var ei saa forsigtig at udbrede et Slør over denne fatale Begivenhed ved at faae det Blad, som handlede derom, udrevet af Biblen (hvilken Operation den nævnte noble Dame lod udføre paa Theaterprotokollen, da hun var kommet høit paa Straaet).

Belært af den bibelske Erfaring lod Kjøbenhavns Fattigvæsen, som nok altid har udmærket sig ved sin Visdom, opreise det Blankeværk, der den Dag idag danner Skillevæggen mellem Mand og Kvinde paa Fabriken, og Kjønnene bleve derved indskrænkede til paa Søn- og Heligdage at udveyle Depecher paa Glaciet, Kirkegaarden og andre dertil bekvemme Steder. *)

Blankeværkets Fødsel vakte en umaadelig Forbittrelse hos den mandlige og — med Skam at tale om — ogsaa hos den kvindelige Befolkning, og der blev stiftet et formeligt Komplot, hvis Formaal var, at tage Hævn over den paagjældende Autoritet for denne skammelige Krænkelser af Menneskerettighederne.

*) Ingen mandlig Fabrikarbejder tillædes Afgang til Fruentimmergaarden; dog tillædes det en Arbeidstrop at passere derigjennem til sit Lokale; men den er i saa Fald efforceret af en Opsynsmand, hvis Dyd er ligesaa solid som Eunuchernes i Serallerne.

Anstaltens Embedsmænd vare længe i Forveien komne under Veit med Konspirationen og havde derfor ogsaa taget deres Forholdsregler. Fabrikfriveren sov saaledes de sidste Par Maaneder før Jldspaaføttelsen bestandigt i Klæderne, indtil Inspektøren var kommen paa Benene, og det kun lidet talrige Opsynspersonale holdt skarpt Udkig.

Den 14de August om Formiddagen Kl. 10 ragede Barberen Søren Andersen Tommerup Fabrikfriveren, der skulde med sin Familie paa „en Udflugt i det Grønne“, og en Time efter stak han Jld paa Bygningen (ved at putte en brændende Tot Blaar ind under Taget). Attentatet lykkedes, og Jlden greb rask om sig.

Mordbrænderen Søren Andersen Tommerup.

I Byen blev der strax gjort Alarm: Brandsignalerne, der som bekjendt bestod i Klokkeringning, lød fra Bagtaarnene, og i Sølvgadens Kaserne hvirvlede Trommerne. Sluffer, Sprøiter og Brandfolk stormede afsted igjennem Gaderne, og en stor Mængde nysgjerrige Ledig-

gjængere samlede sig som Tilskuere udenfor Brandstedet. Militæret rykkede ud; det bestod af en Eskadron Husarer, en Bataillon Infanteri samt noget Artilleri.

Uagtet Brandvæsenet udfoldede hele sin „Raskhed“, greb Ilden dog temmelig stærkt om sig og anrettede ikke jaa ganske ringe Ødelæggelse: hele den nordre Længe nedbrændte; en Deel Barer og Redskaber gik samme Bei eller i det Mindste fordærvedes, ogsaa 100 Sengesteder ruineredes (hvorfor et halvt Hundrede Lemmer indkvarteredes paa Bartou Loft.

Politiet udviklede stor Aktivitet, og Betjentene, anførte af den iltre Politiajudant Leerbeck, vare allestedsnærværende.

Bemeldte Politiofficiant nøiedes imidlertid ikke med at opretholde Ordenen, men gik ogsaa stærkt paa Jagt efter de Sammensvorne. I denne Henseende assisteredes han troligen af den tidligere omtalte frivillige Politispion „Rundetaarn“, hvis værdifulde Oplysninger strax honoreredes pr. kontant. Af dette Fruentimmers Meddelelser fremgik det, at det ved Lodtrækning var blevet bestemt, hvem der skulde udføre Gjerningen.

Ifølge den hos Stedets Befolkning gjængse Anskuelse var Mytteriets egentlige Ophavsmand en Fabrikarbejder ved Navn Lars Torges. En Politiretssassessor (E. W.) optog Forhørene, og disses endelige Resultat var en Dom, der sendte Tommerup ud i „Taarnene“ (efter at han først havde modtaget en Reiseunderstøttelse af Fondet ad usus publicos i Baldby, d. v. s. var fagstrøget der).

To Stormagters gjensidige Forhold.

Vi have tidligere omtalt, hvorlunde en ikke ringe Deel af Ladegaardens Befolkning bestaaer af Personer, som ere straffede eller dog i det Mindste, paa Grund af deres tidligere „Liv, Levnet og Bedrifter,“ mistænkelige i Politiets Øine. Paa Grund heraf betragter denne amphibialske Autoritet Fabriken som en Slags Spærkasse, hvori den har en Nødsfiling staaende: naar det kniber for den ved Opdagelsen af en begaaet Lovovertræ-

delse, tager den frit til de rige Hjælpekilder, samme indeholder.

Dette skeer ikke saa sjældent i det Smaa; men efter en større Maalestok fandt det Sted, da det oprørende Mord i Louise-Gade*) var forøvet, og de stakkels Fabrikarbeidere fik ikke Fred for „Snuushanerne“, før den skikkelige Ole Sørensen erklærede sig for villig til at overtage det juridiske Ansvar for Geschichten. Vort nye, ganske vist fortræffelige Opdagelsespoliti modtog som bekendt „Bennen i Røden“ med aabne Arme, og Alt blev i en Fart bragt i Rigtighed, uden at der blev gjort smaalige Fordringer i nogen Retning; men — vee, o vee! Politi- og Kriminalretten kasserede ham, formodentlig fordi den nye Hærløvs har erklæret alt Stedfortræderi for en Ut. ng. Saa laa da Politiet igjen uden Overdyne, og gjør det nok den Dag idag, om endog een og anden af sammes Betjente gaaer omkring i Byen og i al Fortrolighed forsikrer den Første den Bedste, der er saa godmodig at ville høre paa ham, at der „noget Muggent“ ved den Sag, hvad der tilvisse ei kan benægtes.

Man vil af det Anførte saa omtrent kunne slutte sig til at Fabrikarbejderne nære samme velvillige Følelser med Hensyn til Politiet som Røtter og Muus ligeoverfor tjenstedygtige Ratte, og man tør vel næppe haabe, at det nogensinde vil blive anderledes, medmindre Politiet skulde bekvemme sig til at antage skikkelige Folks Sædvaner: lade Neglene klippe og gaae med forlorne Tænder.

Ligesom Naturen har givet Utøiet Vaaben til Forsvar mod Ratteslægten's skammelige Forsølgelser, saaledes har den samme hjærlige og betænksomme Moder skjænket sine Slegfredsbørn, Lovovertræderne, et sikkert Instinkt, ved Hjælp af hvilket det desværre altfor ofte lykkes dem, at unddrage sig deres Fjendes Esterstræbelser. Det lærer dem ogsaa til Punkt og Prikke, hvilke Smaaubehageligheder i Form af Straffe o. dsl. de udsætte sig for, naar

*) Det er ubegribeligt, at en saadan Forbrydelse har kunnet begaaes paa et Sted, der, som man paastaar, har faaet Navn efter en sly. høitstaaende Dame, hvis hele Liv har været helliget uegennyttig Kjærlighed til Næsten

de vandre ad Forbrydelsernes brede Landevei. I sidstnævnte Henseende udmærke de sig ved en sjelden god, naturlig Takt, hvilken mangen ung juridisk Kandidat maa misunde dem, og det saa meget mere, som de ei have haft den Lykke at nyde Godt af det juridiske Fakultets meget omtalte „Videnskabelighed“ (der, forøvrigt efter Nøgles Paastand, kun bestaaer i Forsøg paa at puste sig op til en Dyes Størrelse, uden at ændse den Straf, der ramte Fablens Frø).

Det er naturligviis alene Opdagelsespolitiet, Ladegaardslemmerne tage Notits af; „Hjelmdyrene“ (dette Navn have de tillagt Ordenspolitikts agtværdige Repræsentanter) see de ned paa med ubeskrivelig Foragt.

Den 1840 udfomne nye Lov angaaende Tyveri, Bedrageri o. dsl. smaae menneskelige Skrøbeligheder, var meget kjærkommen derude, da Straffene i den Branche af Lovovertrædelser, der særligt interesserer Befolkningen, bleve betydeligt formildede.

Det kan heller ikke nægtes, at den gamle Tyvslovgivning var i høi Grad rigorøs; man har saaledes haft Exempel paa, at et Fruentimmer i Genhold til den for 3die Gang begaaet Tyveri er blevet idømt Tugthuusstraf paa Livstid, uagtet den hele Værdi af det uretfærdige Gods, hun havde erhvervet i alle tre Trækninger, kun beløb sig til — 24 Skilling!

Plattenslagernes Geschæft generedes ganske vist en heel Deel ved denne Lov; men, da Fabrikarbejderne i Reglen kun „gjøre“ i Smaathyverier, blev det efter 1840 næsten ligesaa fordeelagtigt at spekulere i den Retning, som at spille i de almindelige Barelatterier (incl. Frederiksborg-Entreprisen).

Den i Februar Maaned 1866 udfomne almindelige borgerlige Straffelov blev hilset med stor Jubel af Fabrikarbejderne, og det lader sig ei heller nægte, at ved Hjælp af den er Livet blevet ikke saa ganske lidt lettere for dem.

Man vil vist let kunne slutte sig til, at Kjøbenhavnske Forhørsdommere ikke ere synderligt velsete i Ladegaardslemmernes Kredse. En Funktionær derude fik engang det Indfald at ville overbevise sig om, hvorvidt en saa upartist og sagkyndig Jurys Dom stemmede overeens med de

i det store Publikums gjængse Anskuelse angaaende disse Herrer. Paa det Spørgsmaal: „Hvad synes I om Assessor D. og R.“ blev der svaret med stor Forbittrelse: „Det er no'ne infame Skurker!“ „Men nu de andre — hvordan er da de?“ Svaret derpaa lød i en nonchalant Tone: „Na de — det er nu inte Andet end no'ne Fæho'der!“

Man lærer heraf, at human Optræden paa det Gebet desværre ikke altid vinder Aerkjendelse.

Guldgraverne.

Det er en vidunderlig Aarstid den tempererede Zonens Foraar: den udøver ligesom et Tryk over Mennesket og fylder det nedtrykte Sind med Mod og Haab. Ogsaa Fabrikarbejderne staae under dets Indflydelse, hvor fløve og medtagne de end ere af Livets Uveir og Storme.

Naar det lakker henad Foraaret, er der stærkt Røre blandt dem, og der lægges mange Planer om at grave Guld — ikke i de fremmede Verdensdeles klassiske Egne, men i selve det kjære Fædreland (i Almindelighed til Liden Baade for Medborgere udenfor Anstalten). Efterhaanden som det bliver mildere i Veiret, svinder derfor Besætningen i samme Forhold ind, idet omtrent en Trediedeel af Populationen emigrerer.

Man vandrer freidigt ud opfyldt af de glædeste Forhaabninger, og man lover sig Guld og grønne Skove af Fremtiden. Men — ah, o vee — Fru Fortuna er en lunefuld Kvinde: de grønne Skove lader hun være til deres Disposition, i det Mindste til en vis Grad; men af Guldet falder der kun lidt i deres Lod, og de blive henvisse til den sædvanlige tvivlsomme Maade at ernære sig paa: „ved hvad som forefalder“.

I een Henseende have de imidlertid dog et reelt Udbytte af deres Udflugt: de ere deres egne Herrer og kunne stadigt fernisere deres salmede Liv ved Hjælp af „Ildvandet“. Deres Forkjærlighed for dette Kunstprodukt er mere end bekjendt, og Følgen af dets flittige Brug er, at de hen paa Efteraaret ærligen og redeligen vende tilbage som Deliriumspatients til Hjemmet, hvor de vel

blive modtagne; men Slagtingen af Fedekalven, som i tidligere Tid var Mode ved forlorne Sønners Tilbagekomst, er nu paa Grund af Omstændighederne bortfaldet. Herfra undtages alene de Individuer, som have havt eet eller andet lille Mellemværende med Politiet, der først maa afgjøres. —

Naar det ved et Sammenstød af uheldige Omstændigheder kniber stærkt for Emigranterne, kampere de om Natten under aaben Himmel paa Glaciet, i Esplanaden, ved Kalkbrænderiet o. a. lignende Steder i Kjøbenhavns Omegn. (I tidligere Tid vare de reglementerede Asyl-Plantagen ved Dfare Farimagsvai og Garnisonskirkegaard, hvor ofte 60—80 Par Mænd og Kvinder hvilede ud i hinandens Arme efter det besværlige Dagværk). Det er Grunden til, at Politiet til ubestemte Tider anstiller Klappjagter der.

Den mægtige Længsel efter Frihed, der er nedlagt i et hvert normalt Menneskes Bryst, tvinges haardt af det civiliserede Livs Baand; Trykket bliver imidlertid undertiden for stærkt, og de sprænges. Saaledes gaaer det af og til ogsaa med Ladegaardslemmerne. Skjøndt Vinteren med sin Kulde og Arbejdsløshed i Almindelighed kuer dem meget, driver dog Frihedsinstinktet undertiden en Enkelt selv paa denne Aarstid ud i den vide Verden, og det sorgfrie om end tarvelige Ophold, Anstalten skjænker, vrages. Vi skulle anføre et lille Exempel i saa Henseende.

For endeel Aar siden var der paa „Laden“ en forhenværende Smand ved Navn Carl Emilius Neergaard, der oftere havde havt Kollisioner med Politiet. Han hørte til den faste Stof sammesteds. Midt i en streng Vinter absenterede han sig og medtog naturligtvis de sædvanlige Souvenirs: den velbekendte Skjorte samt Træskoene, der stadigt figurere i de offentlige Politirets-Domme. I Forening med nogle andre Bagabonder stjal han noget Halm hos Gartner Hansen paa Nørrebro, og ved Hjælp heraf dannede de sig et taaleligt Logis i en Steenkiste paa en Mark i Nærheden af Ladegaarden: gamle Duer omskredse altid Slaget, hvor de høre hjemme. Fra denne Rede gif de paa Rov. Kulden skaffede ham imidlertid en Brystbetændelse paa Halsen, og han kom nu i Besiddelse af

Friheden efter en Maalestok, der rimeligviis var større, end han egentlig skjottede om.

Summa Summarum.

Idet vi staae i Begreb med at forlade dette eien-
dommelige Folkesærd, der har havt den Godhed — uden
at vide af det — at sidde for os, ville vi til Afsted kaste
et flygtigt Blik tilbage paa samme, uden at ændse den
Skjæbne, der rammede Løths nyfigne Hustru under lig-
nende Forhold.

Det Resultat, vore Læsere ere komne til med Hen-
syn til den sørgelige Lod, der er bleven Ladegaardsbe-
folkningen til Deel, er vel sagtens, at den for en meget
stor Part er selvforstyldt. Seer man lidt nøiere til,
vil man derhos vistnok finde, at Driftældighed allerhypp-
pigst er Skyld i Fabrikarbeidernes Ruin.

Dgsaa under deres Ophold paa Anstalten pleie de
troligen denne deres Skjodesynd, og, for at de ustraffet
kunne gjøre det, anvende de tusinde smaa Aneb, der
gjøre deres Skarpsindighed megen Vre. Da de, som
tidligere omtalt, paadrage sig Indeholdelse for kortere
eller længere Tid ved paa Udgangsdagene at slæbe et
„Skab“ hjem med sig, søge Nogle at blive dette Stykke
Møbel, der ikke er saa let at transportere, kvit ved hos
en Urtekræmmer i Frederiksborggade at indtage for en
halv Skilling Eddike, der tjøler godt af. Andre gaae
frem paa andre Maader; en af de snildeste i saa Hen-
seende skulle vi særligt fremhæve. Udenfor Anstalten
drikke de sig akkurat trekvart fulde; i en lille Blære have
de saa skjult paa deres Krop — paa unævnelige Ste-
der — saameget Sprit, at de, naar de lykkelig og vel,
ved mandigen at stramme sig op, ere slupne igjennem
Porten, uden at blive bidte af Cerberus, paa selve An-
stalten kunne gjøre Arbeidet sit og særdigt.

Blære=Smugleriet i det Store er forøvrigt — efter
at „Ny=Sibirien“ *) er blevet opdaget — næsten ganske
gaaet af Brug.

*) Dette er Navnet paa det af os tidligere beskrevne isole-
rede Arbejdslokale; „Sibirien“ kaldes Padeveien, der er
et Tilflugtssted for Besterbroes allersattigste Beboere.

Ladegaardslemmernes ustyrlige Gang til Nydelsen af Spirituosa gjør dem til meget velkomne Gæster for Bærtshuusholderne, der endog behandle dem med en vis Grad af Agtelse: de fortære nemlig meget og betale Alt kontant (af den gode Grund, at der ei bliver dem betroet for en Halvskilling). Er deres Mønt imidlertid sluppet op, maae de ei tage fortrydeligt op, at de, naar de skulde falde paa at gjøre Brøvl, uden alle Ceremonier blive smidte ud — saaledes er jo nu Berdens Gang.

Et lille Bidrag til Oplysning om, i hvilken Grad Drifskældighed desværre endnu findes hos den danske Almue, skulle vi meddele, inden vi forlade dette „geistige“ Emne.

Afdøde Stadsphysikus H. besøgte engang i Embedsmedfør en Arbeidsmand, der sad i Politiarrest, for at

afgive Erklæring angaaende hans mentale Tilstand. Manden var Dranker, og Forhørsdommeren var i Tvivl om, hvorvidt der var Tilregnelighed tilstede. I Samtalens Løb spurgte S. Arrestanten om, hvormeget Brændevin han vel kunde taale, uden at blive beruset. Svaret lød, at det maatte da være en daarlig Karl, som et Par Potter kunde bringe under Bordet. Da Stadsphysikus saa vilde have at vide, hvor meget han vel drak til dagligdags, sagde Tyren med et haanligt Blik, der noksom udtrykte hans Foragt over det dumme Spørgsmaal: „Begrubeligviis saameget jeg kan faae!“

Hvad der desforuden væsentligt bidrager til at odelægge fattige Individuer af Arbeidsklassen, er: Assistentenshuset og Laanekontorerne. Den førstnævnte Anstalts Rentefod er vel forholdsviis billig (12 pCt.); men Ukyndigheden og Skjodesløsheden hos dens Burderingsfolk gjør, at der — efter Sigende — i Reglen ikke laanes engang en Trediedeel af Pantets virkelige Værdi, hvilket tvinger den Fattige til at tye til Laanekontorerne; disse skulle vel laane lidt — om end ikke meget — mere; men saa gjøre de det ogsaa af med Patienter i en Fart. De gamle, reglementerede af denne Kaliber tage i det Mindste 72 pCt., og de nye, der med blodig Ironi kalde sig „billige“ („Nr. 1“, „2“ og „3“) næsten Halvdelen af Kapitalen!

Hvilken Behandling den Fattige er Gjenstand for, vil man kunne danne sig en Forestilling om, naar vi anføre Følgende, for hvilket vi have ganske god Hjemmel.

Paa Godthaabsveien, hvor den usleste Fattigdom har opslaaet sit Paulun, har der været, — og er maaskee endnu — eet af de ordinære Laanekontorer, som tog 72 pCt. af de større Laan og adskillige Gange mere af de smaa. En Arbeidsmand maatte engang pantsætte sin bedste Frakke der; naar han saa vilde ud at spadserere om Søndagen, betalte hans Kone 1 Mark i Leie af den til Kontoret. Da han imidlertid paa Grund af sin økonomiske Forsatning ei kunde gaae ud at more sig uden hver anden Søndag, leiede Konen, der havde „en Ven“, Frakken til denne hver anden Søndag, og saaledes havde Kontoret den skjønne Indtægt af 4 Mark maanedlig af Pantet, foruden den reglementerede Rente. Det er en

ganske smuk dansk Udgave af Paul de Kocks Roman: **Konen, Manden og Elskeren!**

Idet vi nu sige Farvel til Læserne, kunne vi ei dølge en vis Frygt for, at de, naar vi til Afsted række dem Haanden, ville dadle os, fordi vi i Spidsen for denne, i det Hele taget lidet lyffelige Skildring have sat et Motto af Béranger, der priser Tiggerne lyffelige. Til vor Undskyldning tjener imidlertid dog maaskee den ved Propheten Jonas berømte Hvalfiskes mindeværdige Ord: „Hvad ere dog vi Menneffer, naar vi ere heelt aflædte!“

Guillaume.

Ende.

A decorative flourish consisting of intricate, symmetrical scrollwork and swirls, framing the year 1869.

1869.

